

DE

DELAVSKA ENOTNOST

31. 7. 1976 — ŠT. 30. - L. XXXV CENA 3 DIN

GLAVNI UREDNIK:
VOJKO ČERNELČ

ODGOVORNI UREDNIK:
BOJAN SAMARIN

V OKVIRU

V dosednji javni razpravi se vse bolj utrjuje spoznanje, da zakon o združenem delu ne bo samo kodeks pravic, ampak tudi dolžnosti in odgovornosti. S prevzemom družbenih sredstev in dohodka bodo postali delavci subjekt odločanja v vseh oblikah interesnih in družbenopolitičnih skupnosti, saj brez njihovega soglasja ni mogoče odločiti o nobenem pomembnejšem vprašanju. Z zakonom o združenem delu gradimo osnovne celice samoupravne družbe in ustvarjamo osnovo tudi za delovanje delegatskega sistema, saj sta oba dela našega družbenoekonomskega sistema med seboj neločljivo povezana. Razprave o združenem delu zato ne smemo zoževati samo na družbene odnose: vse nujne spremembe v OZD je treba obravnavati v skladu z materialnimi odnosi, ki so značilni za sedanje razmere. Probleme produktivnosti dela, gospodarjenja z družbenimi sredstvi ter večjo in kvalitetnejšo proizvodnjo je treba obravnavati hkrati z zakonom o združenem delu, da bi tako konkretno videli, kaj se spreminja v primerjavi s sedanjimi razmerami in kakšne naloge in dolžnosti nas čakajo.

Pri organiziranju javne razprave o osnutku zakona o združenem delu so se pokazale tudi nekatere pomanjkljivosti. Tako so ponekod ustanovili številne koordinacijske komisije, delovne skupine in podobno — predvsem na ravni delovnih ali sestavljenih OZD, ne pa v TOZD. V komisijah je največ predstavnikov poslovnih struktur, samoupravljalci in družbenopolitične organizacije pa so zastopani bolj simbolično. Takšne ali drugačne komisije v delovnih organizacijah ne bi zbujele pozornosti in še najmanj zaskrbljenosti, če se za lepimi besedami o „skrbi za usodo delavskih predlogov in dobrih pobud“ ne bi skrivalo prizadevanje, da bi odločanje o tej široki in pomembni razpravi ostalo v „varnih rokah“ oziroma da bi ohranili sedanje odnose in razmere. Pravi, ustvarjalni odnos v javni razpravi pa pričakujemo od prakse, predvsem od neposrednih proizvajalcev v TOZD. Treba je preveriti življenjskost posameznih določb zakona in njihovo sprejemljivost. Zato bo marsikje potrebna ne samo reorganizacija in prilagajanje novim razmeram, marveč povsem nova organizacija in novi odnosi. Predpisovanje kakršnihkoli receptov in sklicevanja na doseženo „zadovoljivo stopnjo organiziranosti združenega dela“ lahko samo škoduje in usmerja razpravo v napačno smer. Ne smemo pozabiti, da je velika vrednost osnutka zakona o združenem delu prav to, da oblike organiziranja proizvodnega procesa podreja dohodku. Koordinacijske komisije, svetovalne skupine in podobni organi v delovnih organizacijah morajo biti res le pomočnik proizvajalcev in delovnih ljudi pri organiziranju razprav in iskanju rešitev, ki bodo najbližje ustavi ter zakonu. In to predvsem v TOZD, kjer so takšne komisije mnogo bolj potrebne kot v delovnih organizacijah.

Za kakršnokoli drugačno aktivnost ali za vsiljevanje že pripravljenih rešitev ali predlogov, ki že vnaprej preprečujejo drugačno razmišljanje, v razpravi o osnutku zakona ni prostora. Zlasti nesprijemljivo in politično nevarno pa je, če bi se začeli ukvarjati z organizacijo šele od delovne organizacije navzgor ali če bi sedanjo organiziranost delovnih skupnosti brez poprejšnje kritične presoje razglasili za najboljšo ali edino možno.

VINKO BLATNIK

Počitniški domovi delovnih organizacij so v glavnem že polno zasedeni, tako je tudi v Fiesi. — Foto: A. Agnič

PREDSEDNIK PREDSEDSTVA SRS SERGEJ KRAIGHER GOVORIL NA OSREDNJI SLOVESNOSTI OB DNEVU VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

Častno izpolnjujemo izročilo socialistične revolucije

Dražgoše, vas na pobočju nad Selško dolino, so že na samem začetku narodnoosvobodilne vojne postale simbol upora in partizanskih vojnih uspehov, hkrati pa pomnik zločinov nacističnih sil, ki so po tridnevnem spopadu s partizani vas požgale in jo porušile do tal. Padlo je 41 vaščanov, druge so Nemci odpeljali v koncentracijska taborišča, od koder se mnogi niso več vrnili.

Prav v tej vasi, kjer so partizani v tridnevnem frontalnem boju čvrsto držali svoje položaje, je bila 4. julija letos osrednja proslava ob dnevu vstaje slovenskega naroda. Združili smo jo z odkritjem spomenika legendarni bitki, z osmim zborom gorenjskih aktivistov in borcev NOB ter z odhodom mladinske brigade po poteh slovenskih delegatov na drugo zasedanje AVNOJ.

Poleg mnogih delovnih ljudi in mladine so se slovesnosti udeležili preživeli borci Cankarjevega bataljona, ki je izbojeval dražgoško bitko, aktivisti in preživeli borci iz Gorenjske, pripadniki teritorialnih enot, ob-

čani iz vse Slovenije ter številni ugledni družbenopolitični delavci. Zbranim je spregovoril predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher. Zbrane je opomnil na to, da smo lani prav na dan vstaje slovenskega naroda proslavljali trideseto obletnico zmage našega narodno-

osvobodilnega boja in socialistične revolucije in položili temeljni kamen za pomnik dražgoški bitki, ki smo ga odkrili ob letošnjem dnevu vstaje.

Sergej Kraigher je spregovoril o pomenu dražgoške bitke, ki je med drugim pomenila tudi prelomnico pri izvajanju načrtov,

ki so si jih zastavili nacistični veljaki za izseljevanje slovenskega življa iz Gorenjske, Štajerske in Koroške. Po tej bitki, v kateri so bili v resnici združeni delavci in kmetje in v kateri so Nemci mobilizirali najmanj deset bataljonov različnih vrst vojske in policije — trideset hitler-

Nadaljevanje na 3. strani

PO OBISKU SINDIKALNE DELEGACIJE IZ EMILIE ROMAGNE

NOV KORAK V SODELOVANJU

S sklepnimi razgovori pri predsedniku republiškega sveta ZSS Janezu Barboriču se je v petek, 23. julija, končal štiridnevni obisk delegacije federacije CGIL — CISL — UIL iz Emilie-Romagne v Sloveniji. Po uvodnih razgovorih v republiškem svetu ZSS je italijanska sindikalna delegacija obiskala OZD Marles v Mariboru in njeno

temeljno organizacijo v Lenartu. Samoupravna in sindikalna dejavnost ter reševanje problemov nerazvitih področij so bile glavne teme razgovorov. Zatem pa se je italijanska sindikalna delegacija udeležila tudi osrednje proslave ob dnevu vstaje slovenskega naroda v Dražgošah.

Minuli petek sta obe delegaciji — slovensko je vodil predsednik RS ZSS Janez Barborič, italijansko pa Giuseppe Caleffi, generalni sekretar CGIL za Emilio-Romagne — podpisali sporazum o sodelovanju, ki ureja oblike in vsebino stikov tako v zvezi sindikatov, sindikatih ter na ravni osnovnih, občinskih oziroma mestnih organizacij. Med drugim predvideva sporazum tudi organiziranje posebnega seminarja, na katerem bi se udeleženci podrobneje seznanili z delovanjem samoupravnega sistema, še posebej pa v združenem delu.

Ob koncu razgovorov sta obe delegaciji izdali posebno sporočilo za javnost, v katerem izražata polno zadovoljstvo ob navezavi trajnejših

prijateljskih stikov in ugotavljata, da je prvi obisk delegaciji federacije CGIL — CISL — UIL Emilie-Romagne v SR Sloveniji bistveno prispeval k utrjevanju medsebojnega prijateljstva in k boljšemu poznavanju delovanja in vloge sindikatov v samoupravni socialistični družbi kot tudi k delovanju in ciljem sindikalnega gibanja v Italiji.

Obe delegaciji sodita, da pomeni njuno sodelovanje velik prispevek utrjevanju enakopravnega sodelovanja med sindikati in kot tako služi utrjevanju tako dobrih sosedskih odnosov med obema deželama in njihovimi delovnimi ljudmi kot tudi utrjevanju miru in prijateljskega sodelovanja v Evropi. Ob tej priložnosti obe delegaciji obsojata delovanje vseh tistih sil, ki še danes želijo s politiko sile in pritiska ogroziti nacionalno neodvisnost in suverenost ter preprečiti svoboden in nemoten razvoj narodov, narodnih manjšin in vseh naprednih in demokratičnih sil.

A. Š.

SINDIKATI IN DRUŽBENO PLANIRANJE

Nova stalnica

STRAN 4

RAZGOVOR S ŠTIRIMI UREDNIKI TOVARNIŠKIH ČASOPISOV

Ogledalo delavca

STRAN 12

Osnovni organizaciji sindikata RUDARSKO-ELEKTROENERGETSKEGA KOMBINATA Velenje

Dovolite mi, da ob hudi nesreči, ki je zadela vaš delovni kolektiv in v kateri so izgubili življenja vaši tovariši Alojz Lipnik, Jakob Podgoršek, Franc Polak in Mirko Zlatarek, izrečem vam in svojem ponesrečenim rudarjem v svojem imenu in v imenu republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije iskreno sožalje.

Predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije JANEZ BARBORIČ

KAJ SMO STORILI...

IZZIV
DREMAVOSTI

Pred dnevi je republiški odbor Sindikata gradbenih delavcev Slovenije na svojem plenarnem zasedanju obravnaval tudi pogoje gospodarjenja za gradbeno operativno, projektivo in industrijo gradbenega materiala ter ocenjeval rezultate, ki so jih posamezni kolektivi in panoga kot celota dosegli v letošnjem letu. Med mnogimi ugotovitvami o položaju te pomembne panoge slovenskega gospodarstva kaže prav gotovo poudariti to, da sedanje proizvodne zmogljivosti v precejšnji meri niso izkoriščene, k čemur je odločilno prispevala tudi sedanja investicijska politika v naši družbi, nepovezanost proizvodnih zmogljivosti, nelojalna konkurenca in neorganiziranost proizvodnih procesov ter nizka produktivnost. Taka ugotovitev je ostra, hkrati pa pomeni izziv vsem silam, da odpravijo vzroke slabega gospodarskega položaja.

Marsikaj ni v redu v našem gradbeništvu, a tudi v ekonomski politiki nismo vsega dovolj smotno uredili in investitorji se marsikaj res čudno vedejo in skušajo zaradi velike konkurence in nezaposlenosti proizvodnih zmogljivosti v gradbeništvu kovati dobiček predvsem zase. Toda velik del krivde je na tistih delovnih kolektivih, ki se še vedno niso morda se nočejo ali ne znajo, kdo bi vedel – tako samoupravno organizirati, da bi lahko dosegli boljše poslovne rezultate. Prav zdaj smo v sklepni fazi javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, pri čemer pa ne bi smeli le spoznavati njegove vsebine in določil, temveč bi morali to vsebino soočiti z dosedanjimi razmerami in rešitvami, jih spreminjati in tako poglobljati samoupravne odnose. K temu razmišljanju nas toliko bolj sili ugotovitev republiškega odbora Sindikata gradbenih delavcev Slovenije, da samoupravni položaj delavcev v temeljnih in delovnih organizacijah še ni usklajen z intencijami ustave, dokumentov družbenopolitičnih organizacij in še manj z določili zakona o združenem delu. Zato tudi žolčne razprave o zaposlenosti proizvodnih zmogljivosti in graditvi novih niso na mestu. Vsaj toliko časa ne, dokler ne bomo z različnih aspektov – urbanističnega, ekonomskega, sociološkega, psihološkega in še morda katerega – razkrili celotne razsežnosti in posledice tipске industrijske gradnje. Še bolj nesmotno bi ravnali, če bi že samo zaradi tega ker zmogljivosti v gradbeništvu niso dovolj izkoriščene, nasprotovale novim, racionalnejšim in gospodarnim rešitvam predvsem na področju stanovanjske gradnje. Ta je že dolgo šibka točka našega gradbeništvu. Nespoštovanje dogovorjenih cen, zvišanje cen in visoki stroški – vse to so tudi pojave sedanje neorganiziranosti in nepovezanosti v gradbeništvu. V takih razmerah je deloma razumljiv strah pred sodobnejšo stanovanjsko gradnjo, pred novimi tovarnami, kjer bodo morda tudi 90 odstotkov stanovanja zgradili v tovarni, ker se bo pač treba zganiti iz dremavosti v razvojnih oddelkih in morda se kje v gradbenih delovnih organizacijah. Strah je sicer razumljiv, nismo pa rekli tudi opravičljiv!

M. HORVAT

PRVE OCENE JAVNE RAZPRAVE O OSNUTKU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU V OBČINI VELENJE

Delavci so premalo govorili

Na začetku javne razprave o osnutku zakona o združenem delu so se tudi v občini Velenje dogovorili, da morajo v slehernem okolju pripraviti analizo samoupravnih odnosov, se pravi oceno samoupravnih razmer, ki jo morajo verificirati tako družbenopolitične organizacije kot zbori delavcev. Dogovorili so se tudi, da bodo v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela ter delovnih skupnostih sklenili prvo fazo javne razprave o osnutku zakona o združenem delu do 10. julija.

Komisija za operativno vodenje javne razprave o osnutku zakona o združenem delu pri občinskem svetu Zveze sindikatov Velenje je na zadnjih sejah ocenjevala potek dosedanje javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, ugotovila je, da v vseh temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih do dogovorjenega roka še niso organizirali javne razprave. Poleg tega pa ponekod z obravnavo osnutka zakona o združenem delu niso obravnavali tudi ocen o lastni samoupravni organiziranosti in samoupravnih odnosih.

Komisija je ugotovila, da je bila prenekatera dosedanja javna razprava o osnutku zakona o združenem delu bolj formalna kot ne, pa tudi ocene samoupravne organiziranosti in razmer so marsikje sprejemali, ne da bi jih poglobljeno pretresli. Zaradi teh in še nekaterih drugih slabosti so ponekod ponovili javno razpravo. Ena od pomanjkljivosti prve faze javne razprave o osnutku zakona o združenem delu na območju velenjske občine je bila tudi v tem, da je v javno razpravo poseglo le malo delavcev, pripomb na osnutek zakona doslej ni bilo veliko, kar pa jih je, v glav-

nem zadevajo socialno problematiko, odgovornost ter oblike samoupravne organiziranosti.

Po mnenju komisije velenjskih sindikatov za operativno vodenje javne razprave o osnutku zakona o združenem delu bo zato treba posvetiti vso pozornost drugi fazi javne razprave o osnutku zakona o združenem delu, to je, kako se v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela samoupravno organizirati in kako se samoupravno povezati, da bodo zagotovljeni pričakovani družbenoekonom-

ski in drugi učinki ter da bosta čimbolj neposredno prišla do veljave volja in interes delavca. Zato se bo v to fazo javne razprave aktivno vključil tudi klub samoupravljalcev, ki je bil ustanovljen pred dnevi, in to predvsem pri pripravi nove notranje samoupravne zakonodaje ter pri izmenjavi samoupravnih izkušenj.

Komisija za operativno vodenje javne razprave o osnutku zakona o združenem delu pri velenjskih sindikatih je sklenila, da morajo v vseh okoljih dosledno organizirati javno raz-

pravo o osnutku zakona o združenem delu in povsod oceniti tudi lastno samoupravno organiziranost in družbenoekonomske odnose. V delovnih organizacijah, ki jih sestavlja več temeljnih organizacij združenega dela, pa morajo nemudoma pripraviti skupno oceno javne razprave in predlogov za uskladitev sedanje samoupravne prakse z določili zakona o združenem delu. V javno razpravo se morajo nemudoma vključiti tudi samoupravne interesne skupnosti.

P. O.

PRESEDSTVO REPUBLIŠKEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV ČRNE GORE O SREDNJEROČNEM PLANU IN JAVNI RAZPRAVI O OSNUTKU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

NEMUDOMA NA DELO

Na seji predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Črne gore, udeležili so se je tudi predsedniki občinskih sindikalnih svetov in drugi družbenopolitični delavci, so obravnavali predlog družbenega načrta te republike v prihodnjih petih letih in osnutek zakona o združenem delu. Med drugim so ugotovili, da novi srednjeročni načrt prvič izhaja iz družbenih dogovorov o razvoju prioritarnih gospodarskih panog in programov razvoja temeljnih družbenih dejavnosti s področja materialne proizvodnje. Ob tem pa so ugotovili, da nekatere organizacije združenega dela še zmerom kasnijo v izdelavi razvojnih načrtov in programov. Pomanjkljivost je tudi to, da na-

loga, ki jih je načrt postavil, že na samem začetku le delno izpolnjujemo. Minilo je namreč šest mesecev, ali približno 10 odstotkov časa srednjeročnega načrta, vendar se mnogih nalog niti lotili nismo. Prav zato bi morali že zdaj pripraviti primerjalne podatke in analize za posamezne organizacije združenega dela ter s tem seznaniti vse delavce.

Na seji predsedstva so ocenili tudi dosedanje razpravo o osnutku zakona o združenem delu. Ugotovili so, da so se v mnogih organizacijah združenega dela temeljito pripravili na javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu, v nekaterih pa so se zadovoljili samo s tem, da so delavcem razdelili

osnutek zakona in s tem je bila zanje naloga opravljena.

Najpogosteje so govorili o pravnih in organizacijskih aspektih dokumenta, nato pa šele o družbenoekonomskem pomenu. Precej organizacij združenega dela pa je, ki so dobro organizirale razpravo o osnutku zakona o združenem delu in vanjo vključile večino delavcev. Predsedstvo črnogorskih sindikatov je slednjič tudi obsodilo poskuse nekaterih, da bi uresničevanje teh izjemno pomembnih družbenopolitičnih in ekonomskih nalog preložili na jesen, češ da je mnogo delavcev na letnem oddihu. Dopusiti in sezonsko delo ne smejo biti razlog za preložitev razprave o „mali ustavi“.

VLADO GOJNIC

ZVEZNI ODBOR SINDIKATA GRADBENIH DELAVCEV JUGOSLAVIJE

Sposobni že, ne pa usposobljeni

Lani smo zgradili manj kot 89% načrtovanih stanovanj, letos smo jih za 12% manj kot lani – Odgovornost sindikata za uresničevanje srednjeročnega načrta stanovanjske graditve

V prihodnjih petih letih naj bi 820 tisoč Jugoslovanov dobilo novo stanovanje. Prav to je bil povod, da so člani zveznega odbora Sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije na nedavni seji javno opozorili na napake in pomanjkljivosti gradbeništvu ter določili konkretne naloge sindikata pri odpravljanju napak. Sindikat ima namreč veliko odgovornost za uresničitev srednjeročnega načrta stanovanjske graditve.

Lani je bilo zgrajenih samo nekaj manj kot 89 odstotkov načrtovanih stanovanj pa tudi prvo leto srednjeročnega načrta se je začelo slabo. Letos naj bi bil družbeni sektor bogatejši za 70 tisoč stanovanj, v prvem trimesečju pa jih je bilo zgrajenih samo 6.141, to pa je kar 12 odstotkov manj kot v enakem obdobju lani.

Po oceni zveznega odbora je celotna družbeno organiziranost na območju stanovanjske graditve nezadovoljiva, še zlasti pa šepa dohodkovna povezanost vseh udeležencev pri gradnji.

Spomniti moramo tudi na to, da je lani ostalo neizkoriščenih 5,6 milijarde dinarjev, čeprav so bila ta sredstva namenjena gradnji stanovanj in čeprav jih tako zelo primanjkuje. Očitno gre za nenamensko in neracionalno uporabo stanovanjskega dinarja.

Pomanjkljivosti v TOZD gradbeništvu so se zlasti pokazale v organizaciji dela, delitvi osebnih dohodkov, nespoštovanju samoupravno dogovorjenih normativov prehrane in bivanja delavcev na gradbiščih, v nepopravičenih izostankih z dela, v negospodarnem uporabljanju materiala, v počasnem odpravljanju nelojalne konkurence. Poleg vsega tega je bila s povečano ceno stanovanj „poravnana“ nizka storilnost in počasna graditve.

Takšne in druge ovire v razvoju družbenoekonomskih odnosov, ki zavirajo in dražijo stanovanjsko graditve, je treba premostiti z industrializacijo. V prihodnjem srednjeročnem obdobju bi moral biti industrijski način graditve stanovanj zastop-

pan s 50 do 60 odstotki ali za 30 do 40 odstotkov več kot doslej. Zato pa bi potrebovali še 30 „tovarni stanovanj“. Ob tem pa je treba povedati, da nekatere takšne tovarne sploh niso izkoriščene. Tovarna v Banjaluki, denimo, že leto dni ni izdelala nobenega stanovanja, letos pa bo namesto načrtovanih 704 stanovanj zgradila samo 97, mnoge med njimi brez gradbenega dovoljenja. Tu di Komgrap iz Beograda še vedno gradi stanovanja brez gradbenega dovoljenja, saj je potrebno za gradnjo kar 43 soglasij in več mesecev čakanja.

Vodstvo sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije bo zato opredelilo konkretne naloge za vse sindikalne organe in organizacije, da bi uspešno uresničili načrt stanovanjske graditve do leta 1980. Vsekakor bo treba odgovornost veliko bolj ostri kot doslej. Ob tem pa je treba še dodati, da na seji zveznega odbora nihče ni podvomil v sposobnost naših gradincev, da uresničijo ta načrt.

Z. JOVANOVIĆ

OD SOBOTE DO SOBOTE

ČAS PRVIH BILANC

S kar precejšnjo pozornostjo smo se minule dni ozrli na razrznjene bilance o gospodarjenju v prvem polletju letošnjega leta. Medtem ko so na zvezni ravni ugotavljali porast izvoza in zmanjšanje uvoza, smo v Sloveniji postali pozorni na anketo, ki so jo pripravili v gospodarski zbornici o uspehih in neuspehih gospodarjenja v organizacijah združenega dela. Anketa in tudi sicer statistika in analize nam pripovedujejo, da je več kot polovica OZD v Sloveniji sklenila polletno bilanco z izgubo. Gospodarstveniki pravijo, da stvari ni potrebno dramatizirati, ker je več razlogov, da je bilo sestavljanje letošnjih bilanc precej drugačno od prejšnjih let.

Letos namreč prvič sestavljamo bilance na podlagi dejansko ustvarjenega dohodka, se pravi plačane realizacije. Že sam bilančni poseg v gospodarjenje je malce umetna stvar, ker pač dinamični tok preseka mo na dve polovici, da bi videli, kako velika je prva. Stanje se je namreč od črpano, ko so bile bilance sestavljene, že marsikje spremenilo; finančniki menijo, da prej na boljše kot na slabše. Ponekod seveda ob bilančni izgubi ugotavljajo, da bi imeli dobiček, če ne bi upoštevali samo realiziranih faktor. K temu po navadi prištevajo še druge razloge: čisti dohodek se je, denimo, zmanjšal ali zdrčal pod ničlo tudi zaradi občutnega povečanja amortizacije. In tako naprej. Če vse to upoštevamo, seveda stvari zares ne kaže dramatizirati. Kljub temu pa ne smemo ostati samo pri iskanju takih ali podobnih vzrokov, ki bi opravičevali manjši dohodek ali izgubo. V mnogih OZD in panogah so zašli v težave, ker niso pravočasno računali z recesijo, z zasičenostjo domačega trga, z neustrezno tržno ponudbo blaga in seveda vsemi tistimi rezervami, na katere že dlje opozarjamo: združevanje dela in sredstev, dohodkovno soodvisni posli, skupno programiranje, vlaganje in nastopanje na domačem in tujih trgih. Vsi skupaj tudi dobro vemo, da je marsikaj narobe z našo storilnostjo, pa tudi z odnosi med cenami in z različnim administriranjem, ki je bolj v napoto kot v spodbudo gospodarski rasti.

Kakorkoli so bilance, zlasti še polletne, relativna stvar, letošnje vendarle opozarjajo, da se moramo resno lotiti vsega tistega, kar smo zamudili: preusmeritve v proizvodnji in tržni politiki, boljše sistema nagrajevanja po rezultatih dela, spodbujanje

inovacij in tehnologije nasploh in urejanje vseh tistih odnosov, zlasti pri cenah in politiki izvoza in uvoza, ki smo si jih zapletli z administriranjem in neustreznim predpisovanjem. Bilo bi napak, če bi razloge za neuspehe in izgube pri mnogih proizvajalcih iskali samo na ravni TOZD in OZD, ne pa tudi v ukrepih ekonomske politike, ki tako ali drugače podpirajo ali zavirajo razvoj.

Veliko teh vprašanj, ki ostajajo aktualna za prihodnje obdobje, je zapisanih v programskih ciljih, o katerih je te dni tekla beseda na različnih ravneh v republiki, še posebej na seji republiške konference SZDL. Osnutek srednjeročnega plana je zdaj postal, že sprejemljiv predlog, ki se bo kmalu znašel na delegatskih klopeh v skupščini. Kakorkoli je še ta dokument pomanjkljiv, dejstvo je, da smo vendarle storili korak naprej v tako imenovanem srečevalnem planiranju, se pravi v dogovarjanju o realnih poteh razvoja in dejanskih možnostih, da zastavljene cilje tudi dosežemo. Tudi v zboru republik in pokrajin zvezne skupščine so ob sprejemanju predloga plana opozorili na nov postopek planiranja in dogovarjanja, začeni od TOZD, krajevnih skupnosti in občin navzgor. Pomembno za uresničevanje srednjeročnih planskih nalog bo še naprej sprotno dogovarjanje in sporazumevanje. Na zvezni ravni bo potrebno sprejeti 35 družbenih dogovorov, ki bodo zagotovili uresničevanje temeljnih nalog plana.

V Sloveniji smo te dni že bili priče sprejetju družbenega dogovora o srednjeročni razvojni politiki republike, hkrati z njim pa so vsi prizadeti podpisali tudi družbeni dogovor o pospeševanju skladnega razvoja Slovenije, se pravi o ustreznih politiki, ki bo zagotavljala hitrejši razvoj manj razvitih in obmejnih območij. Tako se dejansko že začena delo za izpolnjevanje srednjeročnega plana, ki sovpada z javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu in nalogami, ki jih bo potrebno opraviti pri boljšem samoupravnem organiziranju gospodarstva in družbenih služb, ustrežnejšem povezovanju in združevanju.

Med večjimi političnimi manifestacijami v minulih dneh naj spomnimo še na dve večji slovesnosti. Minulo nedeljo so na Nanosu odkrili spomenik heroju Janku Premrlu-Vojku, na Bizeljskem pa veličasten spomenik revoluciji in izgnancem s tega območja Slovenije.

-gok

PREDSEDNIK PREDSEDSTVA SRS SERGEJ KRAIGHER
GOVORIL V DRAŽGOŠAH NA OSREDNJI SLOVESNOSTI
OB DNEVU VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

ČASTNO IZPOLNJUJEMO IZROČILO SOCIALISTIČNE REVOLUCIJE

Pomen dražgoške bitke je neprecenljiv za razvoj osvobodilnega boja na Slovenskem — V Avstriji so spet na pohodu mračne sile — V družbeni akciji težimo za poglobljanjem socialističnega samoupravljanja in utrjevanjem položaja delavca in delovnega človeka v združenem delu — Naše mesto v mednarodnih ekonomskih in političnih odnosih

Nadaljevanje s 1. strani

jevih vojakov je prišlo na enega borca Cankarjevega bataljona — so „odpovedali“ nemški načrti o izseljevanju. Širokemu razmahu in vplivu osvobodilnega boja in delovanja partizanskih enot na Gorenjskem in v drugih predelih slovenske domovine, kjer je okupator čedalje bolj spoznaval, da gre za upor neposredno ogroženega prebivalstva, gre zahvala, da so nacistični veljaki v Berlinu spremenili načrte in končno priključitev Gorenjske in Štajerske k nemškemu rajhu odložili za čas po končani vojni.

IZ RODA V ROD GRE IZROČILO

Sergej Kraigher je nato poudaril: „Vstaja na Gorenjskem in končno veljavna in najbolj prepričljiva dražgoška bitka sta tako kot že prej posamezni porazi Nemcev na Štajerskem kot na primer v bitkah na Klopovem vrhu na Pohorju ali na Čreti na Dobravljah, v katerih so nemški vojniki brezglavo bežali, razbili sloves o nepremagljivosti nemške vojske. Tudi to je eden od pomembnih rezultatov vstaje na Gorenjskem in dražgoška bitka se je bogato obrestovala v

nadaljnjem razvoju osvobodilnega boja na Gorenjskem, njene prve grupe odredov in kasneje enot IX. korpusa pa tudi v drugih enotah NOV in PO Slovenije, v katerih so se borili mnogi borci, prekaljeni v vstaji na Gorenjskem in v dražgoški bitki.“

Predsednik Kraigher je omenil specifičnosti boja v posameznih predelih Slovenije ter opozoril na nujnost spoznavanja in tudi poglobljanja izkušenj, ki so jih naši borci za svobodo in socialistično revolucijo pridobili v narodnoosvobodilnem boju. „Današnji slovesnosti daje svoj posebno dragocen prispevek brigada II. zasedanja AVNOJ socialistične mladine Slovenije, ki začenja letos v Dražgošah svoj tradicionalni pohod po poteh delegatov II. zasedanja AVNOJ z udeležbo delegacij Zveze socialistične mladine iz vseh republik in pokrajin. Tako se tradicije in moralne vrline borcev narodnoosvobodilnega boja prenašajo na mlade rodove in poudarjajo dejstvo, da je boj jugoslovanskih narodov in narodnosti za njihove socialne in nacionalne cilje danes v SFRJ prav tako enoten in nedeljiv kot je bil v narodnoosvobodilnem boju in v socialistični revoluciji.“

KAM PLOVE DEMOKRACIJA V AVSTRIJI

Predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher je v svojem govoru še posebej opozoril na prizadevanja vseh družbenih dejavnikov v Jugoslaviji za dobre sosedske odnose med Avstrijo in Jugoslavijo. Val ogorčenja in protestov je zajel vso našo domovino, vse delavce in delovne ljudi, ki izražajo podporo boju naših manjšin v avstrijski Koroški, Štajerski in na Gradiščanskem. O vsem tem so že spregovorili najodgovornejši forumi naše države in družbenopolitičnih organizacij. Tudi tovariš Tito je bil jasen ob sprejemu delegacije koroških Slovencev.

„Zato mi dovolite,“ je povzel Sergej Kraigher, „da prav ob tej priložnosti posebej poudarim porast moči in vpliva velikonemškega nacionalnega šovinizma v Avstriji, torej sil, ki so svoj zgodovinski poraz doživele v drugi svetovni vojni in ki zaradi svoje družbene prirode težijo k reviziji državne pogodbe ter nasprotujejo izboljšanju odnosov med našima državama.“

Zato ni odveč, če se spomnimo, kako je avstrijski velikonemški nacionalni šovinizem

posebno na Koroškem in Štajerskem bil nerazdruženo povezan z nacizmom, kako je leta služil pripravam na okupacijo in eksploatacijo Balkana, o čemer obstajajo danes številni dokumenti o delu tako imenovanih raziskovalnih centrov v Celovcu, Gradcu in na Dunaju v času tik pred drugo svetovno vojno.“

Tudi v tem so vzroki, da te mračnjaške sile nočejo dati iz rok zgodovinskega in drugega gradiva, ki bi ga sicer po vseh veljavnih sporazumih morali. Tovariš Kraigher pa je še poudaril oživljanje tako imenovanih „brambovskih“ zborovanj ob naši meji, ter objektiviziral vlogo Heimatsdiensta, kjer so organizirani tudi neposredni nasledniki nacistične preteklosti.

Kako si naj razlagamo kampanjo tako imenovanega „prastrahu“, ki ga jemljejo, žal, celo nekatere ugledne avstrijske politične osebnosti kot izhodišče svoje politike. „Dejstvo, da so jugoslovanske oborožene sile kot del sil antihitlerjevske koalicije,“ je dejal tovariš Kraigher, „osvobodile izpod nacizma tudi posamezne dele Avstrije, se skuša prikazati kot invazijo okupatorjev. Pri tem seveda molčijo o tem, kdo je na tej narodnosti meji stoletja posegal po tujem ozemlju in imovini ter kdo je v

zadnji vojni bil napadalec in okupator.“

Nočem se dalje zdrževati na tem, kako se zdi ne samo naši javnosti, ampak celo mnogim avstrijskim strokovnjakom in političnim osebnostim skrajno dvoлично in neutemeljeno, če uradna Avstrija zatrjuje, da s temi zakoni — gre za pred kratkim sprejeta zakona o manjšinah — manjšinam daje več kot katerakoli država v Evropi in vse, kar zahteva državna pogodba, hkrati ko prizadete manjšine ocenjujejo te ukrepe kot enostranski diktat in akt nasilja, ki bistveno slabša njihov položaj in zmanjšuje njihove pravice.“

Sergej Kraigher je nato opozoril na posledice upornega in trdovratnega vztrajanja pri preštevovanju manjšine ter dejal, da se očitno avstrijska demokracija in socialisti zgledujejo po praksi v Bolgariji, kjer so na podlagi nepriznavanja makedonskega naroda in zgodovinske nujnosti SR Makedonije preprosto zbrisali makedonsko manjšino ob zadnjem popisu prebivalstva v tej državi. „Ohrabruje nas,“ je dejal tovariš Kraigher, „da v sami Avstriji in še posebej v današnji Evropi obstoje mnoge ugledne osebnosti in politiki, ter politične skupine in organizacije, ki ne morejo sprejeti dejstva, da se v Evropi ustvarjajo žarišča konfliktov, in to v vprašanih, o katerih so že določene rešitve in obveznosti v mednarodnih pogodbah in listinah Združenih narodov.“

POGLABLJANJE SAMOUPRAVLJANJA

Predsednik Kraigher je zatem dejal, da „spomenik vstaji na Gorenjskem in dražgoški bitki odkrivamo prav v dneh, ko svoje delo in napore usmerjamo hkrati v treh smereh. Gre za poglobljanje socialističnega samoupravljanja in utrjevanje položaja delavca in delovnega človeka v tem smislu, da bo resnično odločal o pogojih svojega dela in o dohodku, ki ga ustvarja, kar je osnovni smisel zakona o združenem delu. „Vzoredno s tem,“ je dejal tovariš Kraigher, „poteka sprejemanje družbenih planov republik ter avtonomnih pokrajin in Jugoslavije, občin ter krajevnih skupnosti in organizacij združenega dela ter sklepanje samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov o temeljnih družbenih planov. S tem moramo čim bolj jasno določiti medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti, ne samo politične, ampak tudi materialne, finančne in pravne, da bi družbeni plani realni in da bi zagotovili naš nadaljnji družbeni razvoj na gospodarsko bolj usklajenih in stabilnih osnovah ter predvsem na povečanju pro-

duktivnosti dela.“

Družbeni plani še razkrivajo pomanjkljivosti, ostanke starega sistema planiranja in starih odnosov na področju družbene produkcije, kar bomo seveda morali z razvojem samoupravnih odnosov in po sprejemu zakona o združenem delu ter drugih zakonov odpraviti. „Kljub vsemu temu,“ je dejal Sergej Kraigher, „predstavlja sprejetje družbenega plana SFRJ in SRS na novih družbenoekonomskih osnovah in novi ustavni vlogi socialističnih republik in avtonomnih pokrajin velik uspeh v notranji utrditvi in razvoju socialistične Jugoslavije in velik korak naprej v uveljavljanju našega ustavnega sistema neposredno v sami družbeni praksi.“

KREPITI JE TREBA NAŠE MESTO V MEDNARODNI SKUPNOSTI

Predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher se je v sklepnem delu svojega govora zavzel za nadaljnje poglobljanje našega sodelovanja z deželami v razvoju in z neuvrščeni svetom, kar smo tudi zapisali v družbene plane organizacij združenega dela, republik in federacije. Jugoslavija si s tem utrjuje svoj položaj v sodobnih mednarodnih ekonomskih odnosih ter si prizadeva tudi sama čimveč prispevati za pomoč neuvrščeni in deželam v razvoju.

„Konferenca v Colombu,“ je dejal tovariš Kraigher, „bo s svojim težiščem na dogovorih v zvezi z uvajanjem pravičnejšega sistema mednarodnih ekonomskih odnosov ter z reševanjem problemov na širših osnovah in z vseh njihovih vidikov v okviru generalne skupščine združenih narodov, poleg obravnavanja odprtih žarišč vojne in boja proti rasističnim režimom v Južni Afriki, brez dvoma prispevala k nadaljnji krepitvi neuvrščeni držav in držav v razvoju in njihove vloge v reševanju najbolj perečih vprašanj sodobnega sveta.“

Svoj govor pa je Sergej Kraigher sklenil z mislijo: „Z doseženimi rezultati v našem družbenem razvoju na podlagi socialističnega samoupravljanja Jugoslavija vsemu svetu dokazuje, da je družbenopolitični sistem zgrajen na socialističnem samoupravljanju, sposoben združevati vse delovne in ustvarjalne sile družbe v naporih za reševanje protislovij družbenega razvoja sodobnega sveta ne glede na svetovnonazorske in druge razlike. Zato z doslednim nadaljevanjem našega razvoja po tej poti najbolj častno izpolnjujemo izročilo našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije ter svoj dolg do vseh, ki so v tem boju dali svoja življenja.“

Poslušati in tudi slišati

iz albuma
sindikalskih delavcev

„Nočem biti formalist, čeprav sem pravnik, kajti življenja ni mogoče vkaupiti in ga postaviti v neke natančno določene meje. Treba je imeti pogovornost... pogovarjati se z delavci, ovrednotiti predloge, ki jih dajejo, čeprav pri malici, in, če so sprejemljivi, jih je treba tudi upoštevati. Pred leti mi je nekdo predlagal, naj bi delavci, ki so zaposleni v skupnih službah, ob prostih sobotah skupaj z drugimi urejali okolico tovare. Krampali bi naj in se tudi oznojili. To je bil resen predlog in takoj sem bil zanj. Uspelo nam je, da so delavci iz skupnih služb vihteli krampe, sadili drevje, čistili okolico in podobno skupaj z delavci iz neposredne proizvodnje. Morda v tistem trenutku, ko mi je to predlagal delavec iz proizvodnje, niti nisem domel pomena takšne akcije, vendar sem se zanj zavzel. Rezultati so bili odlični: spoznali smo se ter v sproščnem razgovoru obravnavali mnoga vprašanja, ki bi jih verjetno težko na kakšnem sestanku.“

Tako je pripovedoval Janko Goleš, predsednik republiškega odbora sindi-

kata delavcev gozdarstva in lesno predelovalne industrije Slovenije. Pred dvanajstimi leti je diplomiral na pravni fakulteti. Stipendijo je dobival od Novelesa in še danes je povsem vdan temu delovnemu kolektivu, kjer opravlja posle direktorja splošnega sektorja.

Toda ni le Novolesovec. „V sindikatih se srečujemo z mnogimi problemi, ki jih moramo reševati. Le kdo, če ne delavci, ki so organizirani v tej organizaciji, bodo razmišljali o svojih pogojih gospodarjenja? Tudi zato, morda še bolj v zadnjem času zato, ker akumulativnost v lesno-predelovalni industriji pada. Ob razveseljivih podatkih, ki smo jih dobivali, pri povezovanju te industrije med seboj in tudi z gozdarstvom pa naletimo tudi na mnogo trdih orehov. Kaj nam pomaga formalna integracija, če pa se zelo težko ali pa sploh ne znamo dogovoriti o delitvi dela, o delitvi proizvodnih programov in še o marsičem, če nato vsak vleče na svojo stran in ne zaupa dogovorom. Že vnaprej se vsak boji, da bo

v tej akciji izigran, kar pa v bodoče, glede na določila osnutka zakona o združenem delu, ne bo več možno, kajti samoupravni sporazumi imajo pravno veljavo. Sicer pa moram povedati, da je pri nas, torej v lesni industriji še vse preveč svaštarenja, kot pravijo Srbi. Nihče ne bi rad odstopil niti delčka svojega proizvodnega programa drugemu. V sindikatih smo jasno povedali, da takšno vedenje ni nič drugega kot zaplotništvo in tudi skrivanje za lažnimi življenjskimi interesi delovnih organizacij, da to ne prispeva k rasti družbenega proizvoda in tudi ne k rasti družbene produktivnosti dela.“

Očitno je razlog za takšne odnose zastarela miselnost, nepoznavanje ustavnih določil in dohodkovnih odnosov, ki jih želimo uveljaviti v našem gospodarstvu. Tako se naša lesno-predelovalna industrija prepočasno prilagaja razmeram na svetovnih trgih in celo novim tehnološkim dosežkom v proizvodnji.

Janko Goleš tudi sodi, da je ta industrija premalo povezana z našimi

raziskovalnimi institucijami in verjetno tudi s tistimi svetovalnimi organizacijami, ki bi morale skrbeti za raziskavo zunanega trga. Prav nič ne zaostajamo v kakovosti izdelkov in lahko bi rekli, da se lahko tisti, ki prodre na ameriško tržišče, tudi obdrži na njem, če je s cenami svojih izdelkov sprejemljiv.

V republiškem odboru sindikata delavcev gozdarstva in lesno predelovalne industrije se zavzeto lotevajo vseh vprašanj, s katerimi se srečujejo delavci v združenem delu. Prav gotovo pa je med pomembnimi pridobitvami, ki jo je poudaril Janko Goleš, praksa, da sklicujejo sestanke izvršnega odbora sindikata delavcev te panoge v delovnih organizacijah, kjer se na kraju samem seznanijo s problematiko delovnega kolektiva in soočijo te razmere s slovenskimi in jugoslovanskimi.

Takšen je Janko Goleš in verjetno bo vedno tak ostal, prizadeven in zavzet, pri odbojki, v sindikatu in v Novelesu.

M. HORVAT

DELAVSKA VEČINA

Razprave v delovnih organizacijah o samoupravnem družbenem načrtovanju in o osnutku zakona o združenem delu so nedvoumno dokazale, da smo dosegli največjo konkretnost in širino predvsem tam, kjer se je tudi čutila množičnost, kjer so delavci tudi v resnici sodelovali

nju, močno pa so se ji približali v občinah Hrastnik, Jesenice, Krško, Ravne, Šmarje pri Jelšah, Trbovlje in Trzin. Hkrati tudi v nekaterih drugih občinah zagotavljajo, da so to že dosegli, vendar se pri njihovih podatkih zastavlja vprašanje, koga štejejo med delavce. Mimo tega pa

Komunist za DE

in ne le poslušali. Taka ugotovitev nikakor ni napad na vodilne in na strokovnjake, kot bi nekateri lahko kaj hitro trdili. Samo množičnost namreč lahko daje sleherni obravnavi pravo širino in poseže tudi na vprašanja, ki jih nemalokrat vodilni ne čutijo dovolj prizadeto, ker niso neposredno vtakna v pojmovanje najširše poslovne politike. O takih spoznanjih pa lahko govorimo predvsem tam, kjer vodilne sestave niso prišle na dan s programi, ki bi zagotavljali realno in jasnejšo prihodnost in so s tem dokazale, da nimajo dovolj sposobnosti za vodenje in usmerjanje organizacije.

To pa je vsekakor tudi ponovno utemeljilo vprašanje pomena delavske večine v zvezi komunistov in še posebej njihovega vpliva. Kljub temu, da se je v zadnjem obdobju število članov ZK močno povečalo, je delež delavcev večji le za skromno polovico odstotka. In če bi hoteli do prihodnjega kongresa ZKS resnično doseči delavsko večino, bi se moral v letošnjem in prihodnjem letu delež delavcev povečevati za 25 odstotkov.

Tako akcijo bi morali še posebej zagotoviti povsod tam, kjer med zaposlenimi tudi prevladujejo delavci, kot so industrija, gradbeništvo, kmetijstvo, gozdarstvo, promet in obrt. Dejstvo je namreč in tega spoznanja ne gre zanemariti — da se je v nekaterih od teh dejavnosti celo zmanjšal odstotek delavcev med člani ZK, čeprav se je število novih članov močno povečalo.

Tako imenovano delavsko večino so doslej dosegli le v Vele-

očitno zasluži še posebno pozornost vprašanje žensk — delavk v ZK, na kar nemalokrat še vse preveč pozabljamo.

Očitno je torej, da nalog v zvezi z uresničevanjem zahteve o delavski večini ni mogoče uresničiti samo z načelnimi razpravami. Potrebna je predvsem odločna in enotna ter hkrati dobro usklajena akcija, ki ima trajen pomen, in to v vseh občinskih in osnovnih organizacijah ZK, posebej pa tam, kjer še močno zaostajajo za sprejetimi cilji.

V mnogih razpravah pa se je tudi pokazalo, da lahko uspešno in predvsem ustvarjalno sodelujejo le tisti, ki imajo za to dovolj znanja. V našem sistemu, kjer morajo biti komunisti najbolj osveščeni in se tudi v idejnopolitičnem in strokovnem smislu bojevati za najboljše rešitve, pa je seveda ozek pojem pripadnosti mnogo premalo. Zato tudi ni dovolj samo temeljita ocena slehernega kandidata pred sprejemom v ZK, temveč prav tako vztrajanje za njegovo usposabljanje, za družbenopolitično aktivnost in predvsem za temeljito seznanjanje z družbeno vlogo ZK, s programom, kongresnimi usmeritvami in notranjimi odnosi, kar je zagotovo edino zagotovilo za uspeh v akcijah.

Prav zato se tudi nikakor ne moremo in ne smemo zadovoljevati samo s številkami, čeprav so same po sebi tudi pomembne. Resničen pomen delavske večine moramo videti predvsem v vsebini, torej v vlogi in razredni usmerjenosti delavcev v ZK.

J. K.

DRUŽBENO PLANIRANJE V SINDIKALNEM DELU

NOVA STALNICA

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je na 15. seji 9. julija letos razpravjal o predlogu dogovora o temeljnih družbenega plana SRS za obdobje 1976–80 in o osnutku družbenega plana razvoja SRS za obdobje 1976–80 in ob tej priložnosti že tudi sprejel izhodišča za delovanje sindikatov v naslednjem obdobju. Torej se preden je Skupščina sprejela ta dokument, že je sindikat sprejel na svojem najvišjem organu usmeritve za delo pri družbenem planiranju, za uveljavljanja načela kontinuiranega planiranja, kar je nedvomno tudi sad dosedanjih prizadevanj sindikatov na tem področju ter spoznanja, da mora kontinuirano planiranje postati metoda dela ter bistveno vplivati na potek in način dela sindikatov.

V izhodiščih smo zapisali, da bomo akcije v bodoče vodili tako, da bodo skupaj in vsaka posebej pomenile hkrati uresničevanje družbenih planov, uresničevanje v družbenih planih dogovorjene politike oziroma ciljev ter iskanja novih boljših poti, ki naj najdejo svoj odraz v planih. Tako bomo tudi s svojim delom v največji možni meri vplivali na uveljavljanje družbeno koristnega ravnanja in hkrati zavračali vse poskuse uveljavljanja parcialnih interesov. Rekli smo tudi, da bomo naše celotno delo in celotno akcijo povezali z usmerjanjem družbenega razvoja in za doseg tega cilja uporabljali možnosti, ki nam jih daje kontinuiranost družbenega planiranja. S takim izhodiščem smo poudarili potrebo in celo nujnost, da kontinuiranost družbenega planiranja postane prevladujoča miselnost, ki mora zamenjati stare poglede, ki se predvsem odražajo v parcialnosti in kratkoročnosti, ter da bomo uveljavljali celovitost, organsko soodvisnost in dolgoročnost. Le tako bo tudi razvoj samoupravnih odnosov dobil nov močan zagon, le tako bomo sposobni hkrati uresničevati politiko gospodarske stabilizacije. Družbenega planiranja nismo razumeli le kot eno naših nalog, temveč kot sredstvo pa tudi metodo našega delovanja, s pomočjo katere bomo tudi mi delovali celoviteje, saj bodo jasneje vidne tiste točke družbeno-ekonomskega razvoja oziroma družbene reprodukcije, kjer bodo naše akcije nujne. Pogoj za to pa je, da bo miselnost kontinuiranega družbenega planiranja vplivala in usmerjala naše akcije.

Čeprav smo v dosedanem procesu uveljavljanja družbenega planiranja nedvomno dosegli lep napredek, pa so dejanske razmere komaj take, da lahko pomenijo dober začetek za nadaljnje delo. Nedvomno je eden največjih dosežkov na tem področju, da smo bili vendarle prisiljeni konkretno delati. Ta konkretnost seveda ni bila povsod enaka, pokazala pa je številne slabosti, razkrila probleme na mnogih področjih od samoupravne organiziranosti do posameznih poslovnih odločitev. Čeprav smo večkrat ocenjevali naše delo, ne bo odveč, če tudi na tem mestu ugotovimo, da so razmere v posameznih okoljih zelo različne. Tako smo lahko ugotovili, da se je sindikat lotil družbenega planiranja, ne da bi opredelil lastne naloge in odgovornosti v akciji in sledil smo primerom, ko je sindikat prevzel celo naloge poslovnih organov, ker jih le-ti niso opravili.

Gotovo je bil dosežen velik napredek v dosedanem delu s tem, da smo terjali opredelitev v naših nalogah in odgovornosti na vsakem območju in v vseh delovnih okoljih. To nam zdaj omogoča selektivno analizo našega dela, ki nam bo

koristila za realno oceno razmer in za usmerjanje akcij v naslednjih mesecih. Kot najmočnejšo nalogo smo si sindikati zadali, da bodo delavci neposredno, resnično in dovolj celovito odločali o svojem in družbenemu razvoju. Nedvomno smo pri tem dosegli velik napredek, čeprav s stanjem ne moremo biti v celoti zadovoljni. V procesu pripravljanih in sprejemanih planskih dokumentov smo namreč dali delavcem na voljo premalo časa in možnosti, da bi odločali o temeljnih usmeritvah srednjeročnega družbenoekonomskega razvoja in premalo jim je ostalo časa za sprejemanje planskih dokumentov. To po drugi strani pomeni, da so bile priprave planskih dokumentov predolgo zaprte v strokovne kroge. Ta slabost in tudi druga, da namreč v tej fazi nismo sprejeli družbenih planov s področja družbenih dejavnosti, je z.ratno okrnila celovitost družbenega planiranja delavcev v TOZD. To slabost bomo morali vsekakor odpraviti. To smo tudi zapisali v usmeritve našega bodočega dela.

Na zadnji seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije smo izoblikovali tudi več vsebinskih poudarkov, ki bodo morali dobiti svoje mesto v našem delu v naslednjih mesecih. Opozorili smo, da je v družbenem planiranju še veliko starih usledin, pogledov, ki niso samo odraz vztrajanja na starih izhodiščih, temveč tudi premalo spoznanega bistva družbenega planiranja. Še vedno namreč niso redki primeri, ko plani izhajajo samo iz ton, gospodarske rasti itd. Napak ravna tudi tam, kjer je kljub spoznavanju o nujnosti prestrukturiranja vztrajno na visoki gospodarski rasti, čeprav resnično nimajo za to pogojev. Tako visoke stopnje rasti v teh gospodarskih panogah nekateri še vedno zagovarjajo zaradi tega, ker jih skrbita — zaposlovanje in socialna varnost „njihovih delavcev“. Toda delavcem je treba naliti čistega vina, jim pokazati boljšo perspektivo, jih usposobiti za družbeno produktivnost dela, vse to pa se mora odražati tudi v višjih osebnih dohodkih.

Doslej smo premalo razvili dohodkovne odnose, združevanje dela in sredstev. Tem vprašanjem bomo morali v naslednjem obdobju posvetiti veliko več pozornosti, kot to velja tudi za urejanje odnosov na področju pridobivanja dohodka, saj vse to v planskih dokumentih ni dobilo ustreznje veljave. Vsekakor bo potrebno v dosedanji sistem samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka vgraditi kriterije za pridobivanje dohodka, kar bo pomenilo resnično in neposredno vez med družbenimi plani in sedanjimi samoupravnimi sporazumi o delitvi dohodka. Na področju nagrajevanja po delu pa bomo morali zastaviti akcijo tako, da bo obrodila konkretne rezultate, ki se morajo odražati v večji družbeni produktivnosti dela in dohodku.

Vse to in še mnogo več je rezultat našega dosedanjega dela, spoznanj in ugotovitev. Na zadnji seji republiškega sveta Zveze sindikatov smo na podlagi kritične analize dosedanjega dela sprejeli usmeritve za naše bodoče delo, kar pomeni, da smo doumeli vlogo samoupravnega družbenega planiranja za nadaljnji razvoj samoupravljanja. To pa je zagotovilo, da bomo tudi v bodoče družbeno planiranje uporabljali tudi kot metodo našega celotnega dela, da bomo vedno znova spoznavali bistvo vsebine planiranja na vseh ravneh in območjih našega dela. Prav to pa bo nedvomno povečevalo našo akcijsko sposobnost in učinkovitost dela.

JANEZ TRŠAN

MNENJA IN STALIŠČA

(Nadaljevanje in konec)

Udeleženci večine samoupravnih sporazumov gospodarskih dejavnosti morajo za izračun dogovorjenih osebnih dohodkov v letošnjem letu določiti višino kazalcev, ki opredeljujejo normalni poslovni uspeh, in na to vezano razporeditev dohodka. Pripravi smo, da smo šele letos uspeli pretrgati že uveljavljeno miselnost avtomatične valorizacije osebnih dohodkov glede na povišanje življenjskih stroškov. Skupne komisije udeležencev samoupravnih sporazumov so sprejele obveznosti, da bodo upoštevale finančne rezultate in ekonomski položaj svojih udeležencev, odločale o umestnosti in višini upoštevanja življenjskih stroškov v modelu samoupravnega sporazuma o razporejanju dohodka. Tako pa postajata njihovo delo in odgovornost mnogo večja in zahtevata široko politično podporo. To še zlasti zaradi tega, ker naj opredelitev normalnega poslovnega uspeha temelji na planiranju dohodka in a planiranju realnih potreb po razširjeni reprodukciji, ne pa na takih kvantifikacijah, ki bodo skoraj vsakemu udeležencu pokazale „pozitivni“ poslovni uspeh, čeprav posluje na meji rentabilnosti.

Upamo, da smo tako opozorili na glavne probleme, s katerimi se srečujejo udeleženci panožnih samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in o delitvi sredstev za osebne dohodke, ko določajo način razporejanja dohodka. Teh problemov ni mogoče rešiti z enim samoupravnim sporazumom, naj bo to ponožni, ali udeležence iste poslovne skupnosti ali kakšen drug.

Kakorkoli ocenjujemo samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje, lahko ugotovimo, da gre za proces, v katerem neprestano analiziramo sprejete rešitve, jih poglobljamo in razširjamo — vse z namenom, da bi bil dohodek temeljne organizacije združenega dela trdna osnova za uveljavljanje delitve po delu.

INTERNI SISTEMI DELITVE SREDSTEV ZA OSEBNE DOHODKE

Kljub mnogim problemom pri razporejanju dohodka ugotavljajo udeleženci samoupravnih sporazumov, da jih čaka še veliko dela pri razvijanju delitve po delu. Upoštevanje stališča, ki so jih sindikati sprejeli v januarju 1975. leta o dograjevanju samoupravnih sporazumov v delitvi sredstev za osebne dohodke, lahko ugotovimo naslednje:

PREVETRITEV SPORAZUMOV

Opredelitev tipičnih delovnih mest ali poklicev in njihovih indeksno (ne dinarsko) vrednotenje so marsikje pojmovali in še vedno pojmujejo kot obračunske osebne dohodke oziroma jih isto- vetijo s funkcijo kalkulativnih osebnih dohodkov iz zakona o samoupravnem sporazumevanju iz leta 1971. Upoštevanje to, da smo prešli na „nove“ samoupravne sporazume dokaj hitro in da v sedanjih samoupravnih sporazumih še nismo razvili kriterijev za ugotavljanje individualne delovne uspešnosti, je tako pojmovanje deloma upravičeno. To je tudi razlog za očitke panožnim samoupravnim sporazumom, da uravnilovsko določajo enak osebni dohodek delavcem istega poklica, čeprav gre za različno uspešne organizacije združenega dela in za različno delovno prizadevanje delavca. Analiza kateregakoli samoupravnega sporazuma bi pokazala, da je taka razlaga v nasprotju z določbami samoupravnega sporazuma, čeprav so ga nekateri udeleženci celo sami tako pojasnjevali. To pa je že druga ugotovitev.

Udeleženci samoupravnih sporazumov so še vedno premalo seznanjeni s celovito vsebino in s cilji samoupravnega sporazumevanja. Še vedno je samoupravno sporazumevanje preveč zaprto v kroge skupnih komisij in posameznikov v organizacijah združenega dela. Prav tako je večinoma premalo časa za kvalitetno razpravo oziroma vsebina samoupravnega sporazuma ni delavcem prikazana na njim razumljiv način. Čeprav so razlogi za to objektivni in subjektivni, tako ne moremo več naprej predvsem iz dveh razlogov:

- delavci premalo kvalitetno vplivajo na vsebino sporazumevanja, lahko pa bi tudi rekli na gospodarjenje,
- samoupravno sporazumevanje postaja predmet neupravičene kritike.

Panožni samoupravni sporazumi predpostavljajo kot enega izmed pogojev uveljavljanja delitve po delu tudi kvalitetno sistemizacijo delovnih mest in objektivno metodo vrednotenja delovnih mest. Čeprav so udeleženci samoupravnih sporazumov večinoma določili po enaki metodi kot vrednotenje sistemiziranih delovnih mest tudi akontacije osebnih dohodkov, kar vsekakor še ne pomeni uveljavljene delitve po delu, sodimo, da se marsikje še ne bi lotili sistemizacije delovnih mest, če ne bi bilo teh samoupravnih sporazumov. Tako pa smo slednjič uspeli, da imamo osnovo za načrtno kadrovske politike, za organizacijo in usklajeno tehnologijo dela ter za primerjalno vrednotenje delovnih mest med udeleženci, ki

zaposlujejo podobne ali enake poklice. Ob tem moramo seveda poudariti, da je leto 1976 namenjeno usklajevanju tipičnih delovnih mest med različnimi samoupravnimi sporazumi. V ta namen so vsi zbirni podatki že na voljo, udeleženci istega samoupravnega sporazuma pa tudi že ugotavljajo, ali so v samoupravni sporazum zapisali res tipična delovna mesta ali poklice in ali so določili pravilna indeksna razmerja. V nekaterih, zlasti težjih gospodarskih dejavnostih ugotavljajo, da so indeksna razmerja glede na razpoložljiva denarna sredstva za osebne dohodke previsoka, zato nameravajo predlagati znižanje. Očitno je, da so ponekod indeksna razmerja ocenjena kot previsoka ne zato, ker bi bila v resnici previsoka, ampak ker se še nismo navadili primerno vrednotiti teže dela in še vedno glavno merilo vrednotenja strokovnost ali izobrazba. Če gre pri tem za delavce, ki pomenijo večino zaposlenih, se tej miselnosti pridruži še finančni problem. Ob tem pa kaj radi pozabimo, da smo v stališčih sindikatov jasno zapisali, da je uveljavljanje indeksnih razmerij proces.

Kot smo že omenili, smo v samoupravnih sporazumih dokaj podrobno opredelili osnove za vrednotenje delovnih mest. Medtem ko smo uspeli, da so skupna sredstva za osebne dohodke rezultat poslovnega uspeha oziroma da so odvisna od doseženega dohodka, pa je potrebno za celovitost interne delitve sredstev za osebne dohodke jasneje določiti predvsem osnove in merila za ugotavljanje delovnega uspeha posameznega delavca. Drugače rečeno, dogovoriti se moramo, kakšen mora biti delovni uspeh kateregakoli delavca po kvaliteti dela, gospodarnosti dela, količini dela in pripravljnosti do dela, da ima pravico do takega osebnega dohodka, kot je v relativnem odnosu določen v panožnem samoupravnem sporazumu.

Dosedanja posvetovanja z udeleženci panožnih samoupravnih sporazumov so dokazala mnogo večjo zainteresiranost za urejanje dohodkovnih odnosov in delitve osebnih dohodkov, kot smo to ugotavljali pred nekaj leti, ko so delovni kolektivi samoupravne sporazume pojmovali predvsem kot instrument, s katerim pred družbo opravičujejo ali izračunavajo višino osebnih dohodkov. Zaradi tega bi naredili veliko škodo, če bi kritiko samoupravnih sporazumov razumeli kot njihovo obtožbo, ne pa kot pot dograjevanja in poglobljanja te vrste samoupravnega sporazumevanja.

MAJDA BUDA

DELAVCI IZ DRUGIH REPUBLIK V SLOVENSKEM GOSPODARSTVU

Kdo prihaja v Slovenijo in zakaj

Pred nedavnim je izšla publikacija Javno mnenje št. 56 – „Delavci iz drugih republik v slovenskem gospodarstvu in Ljubljani“. V tej publikaciji Raziskovalni center za samoupravljanje RS ZS Slovenije objavlja izsledke raziskave, katere namen je bil osvetliti aktualni družbeni, ekonomski in socialni položaj delavcev in drugih republik, ki delajo v slovenskem gospodarstvu. Gre zlasti za vprašanja, zaposlovanja, delovne migracije, naseljevanja in procesa samoupravne integracije številnih delavcev, ki so prišli v Slovenijo na delo.

Oris temeljnih demografskih, socialnih in ekonomskih premikov, ki pogojujejo zaposlovanje delavcev iz drugih republik v Sloveniji, je že opozoril na smeri, pravzaprav panoge, v katerih se zaposlujejo ti delavci, kot tudi že na nekatere njihove značilnosti. Tokrat pa si ogledimo, kaj se dogaja neposredno pri zaposlovanju.

KOLIKO DELAVCEV IZ DRUGIH REPUBLIK DELA V SLOVENIJI?

V odgovoru na tako zastavljeno vprašanje se srečamo s težavo, ker ni ustreznih statističnih podatkov. Službe za zaposlovanje namreč ne evidentirajo delavcev glede na narodnost in glede na to, ali so prišli na delo iz drugih republik oziroma pokrajin. Največji del delavcev iz drugih republik se zaposluje mimo organizacij za zaposlovanje – tako tistih v drugih republikah ali pa slovenskih.

Raziskava je temeljila na vzorcu, ki je bil reprezentativen za slovensko gospodarstvo, tako da je bilo možno sklepati, da je bilo leta 1974 v slovenskem gospodarstvu zaposlenih blizu 80.000 delavcev iz drugih republik. Tudi vzporedna anketa, ki jo je izvedla služba za zaposlovanje, je to oceno potrdila. V delovnih organizacijah gospodarstva Slovenije je bilo po tej anketi – v začetku leta 1974 – zaposlenih približno 77.000 delavcev iz drugih republik.

Minili sta že več kot dve leti, odkar smo začeli pripravljati omenjeno raziskavo, lahko pa sklepamo, da je medtem število delavcev iz drugih republik naraslo na blizu 100.000. To zlasti zaradi hitre, za zadnje obdobje nepričakovane visoke rasti zaposlenosti v panogah, v katerih se sicer zaposlujejo delavci iz drugih republik, denimo gradbeništvo. Poleg tega naša raziskava tudi ni zajela tistih delavcev, ki delajo zunaj gospodarstva, zlasti v nekaterih družbenih dejavnostih, denimo v zdravstvu. Tako lahko temu številu dodamo še nadaljnje ne majhno število tistih, ki delajo v negospodarskem sektorju.

Približno 12 % delavcev, ki delajo v slovenskem gospodarstvu, je prišlo iz drugih republik. Gre za pomembno nestransko migracijo, premike delavcev iz enega družbenega okolja v drugo. Osvetlitev vseh dejstev in pojavov, ki so povezani s to migracijo, je družbeno izredno koristna, saj gre za svo-

jevrsten proces v združenem delu, ki ima svoje posebne značilnosti in razsežnosti. Tudi v teh procesih je možno opazovati vsebinske procese naše samoupravne družbe.

OD KOD PRIHAJAJO DELAVCI?

V raziskavi smo si med drugim prizadevali tudi ugotoviti, od kod prihajajo delavci, ki se zaposlujejo pri nas. To zlasti zato, da bi ugotovili stopnjo organiziranosti zaposlovanja in področja, v katerih nastaja že neke vrste tradicionalni interes za zaposlovanje v Sloveniji, katere so narodnosti, ki prevladujejo ipd.

Največ delavcev prihaja k nam iz Bosne in Hercegovine – 46,3 %, sledijo delavci iz Hrvaške – 33,9 %, s področja Srbije (brez pokrajin) jih je 11,5 %, manj pa iz drugih republik oziroma pokrajin.

Vidimo torej, da je Bosna in Hercegovina in znotraj nje zlasti področje zahodne Bosne tista republika, iz katere je najmočnejši dotok delavcev v Slovenijo. Delavci iz Hrvaške se zaposlujejo pogosto v slovenskih delovnih organizacijah, ki so v neposredni bližini. Tako je zlasti med delavci iz te republike precej takih, ki se vsak teden vračajo domov.

Kar zadeva delavce iz Črne gore in Makedonije, velja pripomba, da je med njimi mnogo takih (relativno več v primerjavi z drugimi republikami), ki so boljše usposobljeni in se torej zaposlujejo na bolj kvalificiranih delovnih mestih.

PANOGE – DEJAVNOSTI, V KATERIH SE ZAPOSLUJEJO DELAVCI IZ DRUGIH REPUBLIK

V katerih panogah – dejavnostih se pretežno zaposlujejo delavci iz drugih republik, najbolje ponazarja naslednja tabela, ki prikazuje tako porazdelitev delavcev glede na njihovo skupno število kot tudi njihovo udeležbo v skupnem številu zaposlenih v posamezni panogi – dejavnosti.

Skoraj tri četrtine vseh delavcev dela v industriji in gradbeništvu. V zadnjih osmih letih je vse večja udeležba teh delavcev v industriji, prometu in zvezah, trgovini, gostinstvu in obrti, zmanjšuje pa se udeležba v kmetijstvu, gozdarstvu ter v stanovanjski in komunalni dejavnosti.

Čeprav tudi v teh drugih panogah število zaposlenih delavcev iz drugih republik ni manjše, pa lahko opazujemo izredno zanimiva gibanja. Industrija, promet in zveze in trgovina postajajo tiste panoge, kamor težijo delavci po svoji prvi zaposlitvi. Prva zaposlitev je bila največkrat v gradbeništvu, kmetijstvu in gozdarstvu. Potem pa, ko si pridobijo določena znanja, zapuščajo svoje prve delovne organizacije in odhajajo tja, kjer je gmotna in socialna perspektivnejša in boljša.

REGIONALNE ZNAČILNOSTI ZAPOSLOVANJA

Ogledali smo si porazdelitev delavcev po gospodarskih panogah. Pri tem smo lahko opazili tudi gibanja iz manj privlačnih panog v tiste, kjer imajo delavci trajnejšo perspektivo.

Ogledimo si še regionalne značilnosti zaposlenosti. Katere so tiste regije, mesta, kjer je večja gostota zaposlenosti delavcev iz drugih republik?

Najprivlačnejše je ljubljansko področje. V tej regiji dela 44,2 % delavcev iz drugih republik, v ljubljanskih občinah pa 35,69 %. Na področju Gorenjske dela 9.373 delavcev z izrazito koncentracijo na Jesenicah (železarna). Tem regijam sledijo: mariborska, obalno področje, celjska regija itd. To so področja, kjer se gospodarstvo hitro razvija in kjer je tudi največje pomanjkanje delavcev domačinov.

Razumljivo je, da je tudi kompleksnost te problematike najizrazitejša in najbolj občutljivejša prav v regijah, kot so: ljub-

ljanska in znotraj nje Ljubljana, Gorenjska, koprsko in mariborsko področje.

KVALIFIKACIJSKA STRUKTURA

Že ob opisu družbenih in ekonomskih značilnosti Slovenije, v katerih se odvija pomembna imigracija delavcev, smo povedali, katere so strukturne značilnosti razvoja slovenskega gospodarstva. Te so v tem, da se prepočasno razvijajo kvalitetni faktorji gospodarjenja. Ugotovili smo tudi, da se znotraj slovenskega prebivalstva porajajo značilni premiki, ko delo v določenih panogah postaja manj privlačno ali pa sploh odbijajoče, ko so možnosti za pridobivanje kakršnihkoli kvalifikacij ugodnejše, ko razvitost šolskega sistema zagotavlja večini boljši „start“ že ob prvi zaposlitvi.

Slovenija je torej področje, ki je v preteklosti potrebovalo zlasti manj kvalificirane delavce oziroma ko je bilo pomanjkanje takih delavcev izrazitejše.

Odtod tudi vsaj del odgovora za značilno in neugodno kvalifikacijsko sestavo delavcev, o katerih teče beseda.

KVALIFIKACIJSKI SESTAV DELAVCEV OB PRIHODU V SLOVENIJO JE BIL TAKLE:

- nekvalificirani 63,8 %
- polkvalificirani 9,6 %
- kvalificirani 13,7 %
- visokokvalificirani 0,9 %
- srednja strokovna izobrazba 5,1 %
- višja in visoka izobrazba 1,2 %
- drugo 5,6 %

Skoraj tri četrtine teh delavcev je brez kvalifikacij ali pa z najnižjimi. Še neugodnejša struktura je med tistimi delavci, ki so se zaposlili v gradbeništvu, kmetijstvu in v gozdarstvu. Ugodnejša pa je v industriji in rudarstvu, kjer je udeležba kvalificiranih delavcev, tistih s srednjo, višjo in visoko izobrazbo največja v primerjavi z drugimi panogami, saj znaša 23,6 %. Nekaj podobnega je tudi v prometu. Ti dve panogi zaposlujeja torej delavce, ki že imajo strokovne kvalifikacije oziroma so bili že prej v delovnem razmerju pa jim je Slovenija pomenila možnost, da spreminijo zaposlitev.

V vsakem primeru pa velja ugotoviti, da prevladujejo nestrokovni delavci, odtod tudi veliko socialnih težav ob prihodu na delo – da je prva zaposlitev za večino delavcev v tistih dejavnostih in panogah, kjer vlada „kronično“ pomanjkanje teh delavcev. Iz te prve zaposlitve pa večina teži k

zaposlitvi zlasti v industrijskih panogah.

STAROSTNI SESTAV IN SESTAV PO SPOLU

Delovna mobilnost je vsekakor bolj značilna za mlajše generacije. Pri delavcih, ki prihajajo v Slovenijo, je ta mobilnost še izrazitejša. Najmlajših, starih manj kot 25 let, je 63,5 %. Zanimivo je, da je zlasti med delavci iz Bosne in Hercegovine in iz Kosova udeležba mlajših še bolj izrazita. Izjemo pomenijo le delavci, ki prihajajo iz Hrvaške.

Raziskava je pokazala, da je mobilnost delavcev v drugih republikah mnogo manjša, kot pri moških. Med zaposlenimi iz drugih republik je le 16,7 % žensk.

Raziskava se ni spuščala v vzroke, zakaj tako, zanesljivo pa lahko sklepamo, da gre za dvoje: na eni strani teče zaposlovanje teh delavcev predvsem v delovnih panogah, ki so po svoji tehnologiji take, da zaposlujejo predvsem moške

(gradbeništvo, kmetijstvo, gozdarstvo), na drugi strani pa je vsekakor odločilna določena tradicionalnost, ostanki miselnosti, značilni za nekatera manj razvita področja, češ, „žena naj ostane doma“, pa tudi verski predsodki imajo svoj pomen ipd.

Udeležba delavcev je največja iz Hrvaške – 45,88 % delavci iz Srbije je 36,57 %, najmanj delavci pa je iz Kosova – le 8,33 %

KAJ MOTIVIRA DELAVCE ZA PRIHOD V SLOVENIJO

Na prvi pogled se zdi, da je motiv za zapuščenje domačega kraja popolnoma jasen in da gre ne gre posebej raziskovati. Podrobnejša analiza motivov pa je opozorila, da ni odveč podrobnejše osvetliti motivov, saj niso pri vseh delavcih enaki in enako močni.

V anketi smo si prizadevali poiskati bistvene motive za odločitev delavcev, da se zaposlijo v Sloveniji. Ti motivi so bili naslednji:

Motivi	Spol — v odstotkih		
	moški	ženske	poprečje
— doma ni bilo možnosti zaposlitve	100,0	100,0	100,0
— boljši osebni dohodki	38,9	46,6	40,1
— boljše življenjske razmere	27,0	7,8	23,8
— boljše organizacija dela	12,8	9,5	12,3
— vpliv prijateljev in znancev	2,5	0,4	2,2
— spoznati drugo okolje	5,7	6,1	5,8
— nadaljnja zaposlitev v tujini	9,2	4,3	8,4
— želja zakonca	0,9	—	0,9
	3,0	25,4	6,6

Med motivi torej prevladuje pomanjkanje dela v domačem kraju. Obet za boljše življenjske razmere ni nič manj pomemben motiv. Slovenija pomeni torej za velik del delavcev iz drugih področij zagotovitev boljših delovnih in življenjskih razmer in možnost za hitrejšo doseganje višjega življenjskega standarda.

Ob tem je značilen tudi podatek, da je bil znaten del teh delavcev v svojem domačem kraju že v delovnem razmerju. Tako je od skupnega števila 45,5 % delavcev že delalo v delovnih organizacijah, zvečine v domačem kraju.

Ob motivih zaposlovanja ne bo odveč, če ugotovimo še nekatere socialne značilnosti delavcev, in to glede na njihovo gmotno stanje. Podatki raziskave kažejo, da je med temi delavci največ tistih, ki nimajo nikakršne zemljiške posesti. Takih je 41,1 % tistih, ki imajo do 2 hektarja zemlje pa 29,6 %

Več kot 70 % delavcev iz drugih republik je torej proletarcev in jim je zaposlitev v delovnih organizacijah edina perspektiva in edino zagotovilo socialne varnosti. S stališča vključevanja v samoupravne tokove je to vsekakor pomembno, saj je vračilenost teh delavcev v delovno organizacijo trdnejša in postaja vse bolj organska. To pa je izredno pomemben pogoj integracije.

V današnjem prispevku smo torej videli, da je med delavci iz drugih republik, ki delajo v Sloveniji, večina mladih takih, ki so prišli brez kvalifikacij, se pa s tem ne zadovoljijo, pa tudi takih, ki jim je delo v združenem delu zagotovilo obstoj. Med temi delavci je manj žensk. Prihodnjič pa bomo spregovorili o tem, kako se odvijajo procesi družbene integracije.

(NADALJEVANJE PRIHODNIČI)
JOŽE TAVČAR

ZALOŽBA ČZP DELAVSKA ENOTNOST SPOROČA, DA IMA NA ZALOGI:

1. V knjižnici SINDIKATI:

- Slavko Grčar: ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE SINDIKATOV, št. 2 — cena 20.— din
  - Olga Bručan in Slavko Grčar: FINANČNO POSLOVANJE V SINDIKATIH, št. 3 — cena 20.— din
  - SAMOUPRAVNO UREJANJE DOHODKOVNIH ODNOSOV V ZDRUŽENEM DELU, št. 6 — cena 40.— din
  - AKTUALNE DRUŽBENOPOLITIČNE NALOGE SINDIKATOV DANES, št. 7 — cena 30.— din
  - LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA — temeljna naloga sindikatov, št. 8 — cena 30.— din
  - Bogdan Kavčič: SAMOUPRAVLJANJE V ZDRUŽENEM DELU, št. 9 — cena 30.— din
  - Roman Albreht: NOV KORAK PRI GRADITVI TEMELJEV SOCIALISTIČNE SAMOUPRAVNE DRUŽBENE UREDITVE (Pogledi na nekatera idejnopolična vprašanja zasnove osnutka zakona o združenem delu in nadaljnje družbene preobrazbe na ustavni podlagi), št. 10 — cena 20.— din
- ### 2. INVENTIVNA DEJAVNOST V ZDRUŽENEM DELU — cena 150.— din

- 3. HIERARHIJA (Mednarodna raziskava) cena 179.— din
- 4. Najdan Pašič: NACIONALNO VPRAŠANJE V DANAŠNJEM OBDOBJU — cena 130.— din
- 5. Vinko Trinkaus: VELIKA STAVKA — cena 150.— din
- 6. Rado Štoka in Tomaž Kožuh: NAVTIKA — cena 170.— din
- 7. V založbi ZKPO:
  - gledališke publikacije
  - filmske publikacije
  - klubske publikacije
  - glasbene publikacije
  - Koledar spomina — cena 30.— din
  - Priročnik za organizatorje kulturnega življenja — cena 15.— din
  - Ivan Cankar: V ARENI ŽIVLJENJA SEM STAL — cena 12.50.— din
  - Rdeči atom (Izbor svetovne revolucionarne poezije) — cena 20.— din

Vse omenjene publikacije, knjige in brošure lahko naročite na naslov: ČZP DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4/II. Na naročilnici navedite plačilne pogoje.

Panoga — dejavnost	Število vseh delavcev iz drugih republik	Odstotna udeležba v panogi — dejavnosti
Skupaj	76.893	100,00
— industrija in rudarstvo	28.658	37,27
— kmetijstvo	2.768	3,60
— gozdarstvo	769	1,00
— gradbeništvo	28.197	36,67
— promet in zveze	6.013	7,82
— trgovina in gostinstvo	4.291	5,58
— obrt	3.429	4,46
— stanovanj. in komunal. dejav.	2.768	3,60

Borci brez ustrezne »oborožitve«

Izobrazbena raven novinarjev ne zadovoljuje. To ugotavljajo družbenopolitične organizacije, uredništva in često tudi novinarji sami. Takoj po osvoboditvi, ko so za novinarsko pero poklicno poprijeli tovariši, ki so se z informiranjem, dopisovanjem in poročanjem ukvarjali med revolucijo, ki jim je vojna pretregala možnosti za redno izobrazbo, šli pa so skozi trdo univerzo boja in pisanja, smo za neustrezno šolsko izobrazbo lahko našli opravičilo: najnujnejša je povojna izgradnja. Veliko partizanskih novinarjev je iz gorelo ob delu, nekateri so se umaknili v zasluženi pokoj, na njihova mesta pa so prišli mladi tovariši. S končno srednjo šolo, letnikom ali dvema fakultetami in nekaj novinarskimi, dopisniškimi izkušnjami. Nobena fakulteta ne more narediti novinarja, lahko pa iz dobrega, novinarja, ki ga oblikuje praksa, naredi še boljšega. Čeprav smo pred desetimi leti ustanovili katedro za novinarstvo pri kratkimi visoki politični šoli, položaj danes ni bistveno boljši: še vedno se velik del novinarjev ne važi iz vrst honorarnih sodelavcev, ki počasi obesimo študij na klin in gredo med poklicne novinarje. Pero in tiskarsko črnilo zasvojitva vsakogar, ki se je poskusil z njima!

Če je tak, neustrezen položaj je v velikih novinarskih hišah, moramo z žalostjo ugotoviti, da je med organizatorji obveščanja, uredniki in novinarji v organizacijah združenega dela še slabše: če v velikih novinarskih hišah prevladuje nedokončana višja oziroma srednja izobrazba, v organizacijah združenega dela prevladuje srednja strokovna izobrazba. To pa je premalo!

Novinarji smo predvsem družbenopolitični delavci. Lahko oprostimo narobe postavljeno večjo (čeprav to ni potrebno), ne povsem točno, po šolski razlagi, napisano vest, ki spusti enega od petih K, ne moremo in ne smemo pa dopustiti premajhne družbene in idejne zagretosti! Ne smemo si dovoljevati napak na idejnem in teoretičnem družbenem in družbenoekonomskega področju, ker nas bodo nasprotniki takoj zavrnili čes, kaj nas bo ta učil, če še sam ne zna prav uporabiti, denimo, pojma presežna vrednost.

Novinarji nismo zapisovalci in prenašalci tujih mnenj, mi javno mnenje so oblikujemo. Lahko je nekomo razložiti, kako se zjutraj z avtom zapelješ v službo: odkleneš garažo, odpreš garažna vrata, odpreš vrata na avtomobilu, sedeš vanj, zapreš vrata, naravnost vratno ogledalo, vitakne kontakti ključ v ključavnico, ga obrneš, pritiseš na plin – pripoved, skratka, z vsemi podobnostmi, ki bi jo znal brez napake povedati vsak, ki vozi avto, ker ta postopek

MATJAŽ VIJAK

DOBRA DELA JOŽKA KOPRIVE

Kako so zastave kihale

(Jožek se vključi v delegatski sistem)

Včeraj zjutraj se je sestala delegatsko izvoljena konferenca osnovnih sindikalnih organizacij v organizaciji združenega dela Jožka Koprive, da bi sprejela sindikalna stališča o problemih, o katerih bo jutri razpravljala delegatsko izvoljeni delavski svet podjetja.

Predsednik konference je povabil na ta sestanek tudi sekretarja občinskega sindikalnega sveta. Rad bi mu namreč, kot je ob začetku razprave dejal, »pokazal in dokazal«, kakšne bistvene spremembe je doživela njihova organizacija po celjskem kongresu slovenskih sindikatov.

In je pripovedoval: »Pred leti se pomisliti nismo mogli, da bi lahko organizirali kaj takega, kar se dogaja danes. Delavski svet in strokovne službe so podcenjevali sindikat, bili smo zanje kot nekakšno peto kolo. Le redkokdaj nam je delavski svet poslal gradivo za svoje seje, lahko bi rekel, da samo taktar, ki je zakon meval, da mora pri oblikovanju in sprejemanju samoupravnega akta sodelovati tudi naša organizacija. Zdej pa si je naš sindikat že izbojeval pravico, da je povsod navdužen in da sprejema stališča o vseh problemih, ki zadevajo delovno organizacijo.«

Pokazal je 156 strani gradiva za 13. sejo delavskega sveta, na kateri bodo razpravljali o 16 točkah dnevnega reda – od vzrokov in posledic izgube v prvem polletju letošnjega leta, do vprašanja, kaj dobiti sredstva za organizacijo delavskih športnih iger.

»O vseh teh problemih bomo danes izoblikovali stališča,« je dejal sekretarju občinskega sindikalnega sveta, »in v zadnjem letu se še ni zgodilo, da delavski svet ne bi upošteval naših mnenj, predlogov in zahtev.«

Občinski sindikalni aktivist pa se ni pridružil njegovemu navdušenju in je skušal povedati svoje mnenje: »Saj ste vendar delegati članov sindikata!«

Predsednik konference mu je takoj pojasnil: »Seveda smo. Povedati pa moram, da naš delegatski sistem čudovito deluje. Že pred poltrajnim letom smo ustanovili sindikalne skupine in tam volimo delegate v izvršne odbore osnovnih organizacij, ki volijo delegate v sindikalno konferenco. Pri nas vsak delavec ve, kdo je njegov delegat in vsak

prav gotovo v Zgornji Ščavnici pri Lenartu v Slovenskih goricah že dolgo ni bilo tako živahno kot minula dva tedna. In ne le živahno. Krajani tega lepega obmejnega kraja ne pomnijo, da bi kdaj pri njih tako hitro zgradili novo cesto. Toda ceste niso gradili sami. Mladi brigadirji iz občine Lenart so sklenili ljudem in izbrati začetek takega študija, smo skrbno pregledali učni program in ga podpiramo – v pravnih meri je povezan s teorijo in prakso družbenopolitičnega življenja, vsebuje študij novinarskih veščin in bo slušatelje po našem mnenju uspešno pripravil za odgovorno novinarsko delo. Zelim vas spodbuditi, da se tudi vi vpisete na šolo!

Če sem v komentarju minuli teden zapisal, da organizatorji obveščanja v delovnih organizacijah uživajo prejemahni ugled v okolju, kjer delajo, in da širša družba premalo ceni njihovo družbenopolitično delo, danes misel razvijam: dejanska in ustreznna formalna izobrazba bosta odločilno pripelala k širšemu družbenemu ugledu novinarskega dela novinarjev, ki pišejo v tovarniške časopise.

Ne le na zveznih in republiških, tudi na lokalnih delovnih brigadah. In da so kovalci bratstva in prijateljstva tudi v Zgornji Ščavnici, so nam pritrili tudi brigadirji, še posebej pa ko-

lahko pove delegatu svoje mnenje ali celo kritizira naše stališče.

Konferenca osnovnih sindikalnih organizacij je sestankovala v sindikalni sejni sobi in tamkaj, se pravi v kotu te sobe, hrani delovni kolektiv organizacije združenega dela vse svoje zastave: republiške, državne in partijske ter sindikalni prapor.

Ko je sekretar občinskega sindikalnega sveta skušal povedati delegatom konference, kaj je in kaj naj bi bil delegatski sistem in kaj želimo z njim storiti, je za zastavami, o katerih smo prej govorili, neko kihnil. In pred presenečenimi delegati je zlezal iz za zastav Jožek Kopriva, njihov honorarni vratar. Še je kihnal, ko je dejal:

»Tele naše fane bi bilo treba čimprej nekoliko preveriti.«

Najbrž že veste, kaj se je potlej dogajalo, zato bom zapisal le nekaj stavkov iz njihovega zapisa:

»Predsednik konference je Jožka Koprivo opomnil, da bi kot star član sindikata lahko vedel, kaj je prav in kaj ni, kaj lahko stori in česa ne sme narediti.«

Jožek pa je trdil: »Delavci, torej člani sindikata so me poprosili, naj skušam ugotoviti, o čem razpravljate in kakšna stališča sprejemate v njihovem imenu. Radi bi vedeli, za kaj se odločate, saj se vendarle njihovi delegati.«

Konferenca je po krajši razpravi sklenila, da Jožku Koprivi ne dovoli udeležbe na sestanku, ker se je, »nedemokratsko skril za zastavami« in prisluškoval razpravi demokratično izvoljenega delegatskega vodstva.

V zapisnik pa niso zapisali, kaj je se zadevi dejal sekretar občinskega sindikalnega sveta. Omenili so le, da je našega Jožka povabil na razgovor v občinsko sindikalno pisarno.

Potem je konferenca sprejela sindikalna stališča glede vseh šestnajstih problemov, ki so jih dali na dnevni red jutrišnjega sestanka delavskega sveta.

PS. O obisku Jožka Koprive v pisarni občinskega sindikalnega foruma pa bom pisal v prihodnji številki našega lista.

JANEZ VOLJČ

DRAŽGOŠKA BITKA

Osrednja republiška proslava ob dnevu vstaje slovenskega naroda je bila letos v Dražgošah, kjer je bila v januarju leta 1942 legendarna bitka Cankarjevega bataljona s premočnimi nemškimi silami. Da bi našim mladem vsaj nekoliko približali herojsko zmago, ki so jo izbojevali cankarjevci na Jelovcu, smo se odločili, da ponatisemo nekaj odlomkov iz knjige Ivana Jana, »Dražgoška bitka«, ki je izšla pri založbi Partizanska knjiga 1974. leta.

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Na položajih Bernardove čete polkercvi in zahodno od nje prvega dne bojov nemški pritisk ni bil kdove kako hud. Napadali so vse bolj silili Na peči, kjer je bila nemška četa in štab, ter proti dvignjenim Jelovcem.

Med tistimi, ki so bili na položajih Na pečeh, je bil tudi Cveto Novak, ki je našega vodja, ki takole pripoveduje o začetku dražgoških bojev:

... Ko so se Nemci vzhajali proti nam, smo doživljali dolge in vznemirljive trenutke. Bilo je tisto grozno zatišje, po katerem se razdvija vihar... V začetku so Nemci nekaj obračunavali med seboj... Šele kasneje smo zvedeli, da Luksemburžani niso hoteli v boj pred ostalimi nemškimi enotami, kakor so od njih zahtevali oficirji. Pri tem so uporabili celo orožje. Zato kasneje Luksemburžani niso več uporabljali za spopad z gorenskimi partizani. Šele ko so med seboj obračunali, so se Nemci zagnali proti nam. Vzorci so gledali, povsod je gomazelo, toliko jih je sodelovalo pri napadu.

Čez čas smo jih opazili čisto blizu naših položajev, tik pod prvimi hišami pod žičnico... Pustili smo jih priti zelo blizu, na petdeset metrov in še manj! Bilji smo nam tako blizu, da bi jih mogli zadeti s kamni. Takrat smo začeli streljati. Priznam, da sem pred Nemci čutil spoštovanje. Zato nisem tembolj igralo srce, ko sem videl, kako jih kosimo. Drotelj Nemcev se prvi dan videlo doživeti! Nekaj nepozabnega je bilo to, ko smo svoje ubi pred našimi streli in vlačili s seboj svoje ubi in ranjene. Da pa bi mi zapeljali kaj prida orožja, ne bi mogel reči, ker so vse ubite skrbno in za vsako ceno spravili iz našega dosega. Enega smo našli šele dvanajst dni. Ob tej priložnosti sem prišel do tega izrečljane pipe, na kateri je bila mrtvaška glava. Kasneje sem jo podaril komandantu oddrede Stanku Starcu-Fazanu, ki mi je bil polhograjski Grmadi rešil življenje, ko je spravlil izpod snežnega plazua...

Nemci so napadali silovito. Pogledali so se iz juriša v juriš. Niso gledali na priložnosti. Včasih so padli služaji za kritje tistim, ki so prihajali za njimi. Toda Dražgoše in tisto okolištev so bili kot ustvarjeni za obrambo!

Cveto Novak in drugi dražgoškorci, prav tako pa tudi domačini iz Češnjice, Rudnega in Dražgoš o protihitlerjevsko nastrojenih Luksemburžanih vedo povedati, da partizano niso hoteli napadati. O tem še ni izrečena zadnja beseda, a ob tej priložnosti Stane Šinkovec, ki je bil tedaj sekretar SKOJ v Kranju, pripoveduje:

»Največ Luksemburžanov je bilo v Škofji Loki. Po pripovedovanju pokojnega sekretarja SKOJ za Gorensko Staneta Žagarja mi se spominjam, da so z Luksemburžani posredno vzdrževali zveze in da so partizanom včasih sporočili, kam bodo šli hajkat.

Pri napadu v Dražgošah je moralo sodelovati okoli 250 Luksemburžanov, ki pa so se uprli že prvi dan. Niso hoteli v napad proti partizanom in odvrgli so celo orožje. Zaradi tega jih je policijsko poveljstvo, kakor vse kaže, pobilo kar okoli 40, ostale pa so razorožili in jih odpeljali v taborišče. To vemo zaradi naslednjega:

Med arretiranimi, bilo je v začetku 1942. leta v Kranju, sem bil tudi jaz in še vrsta mladincev. Junija smo se znašli v zloglasnem Dachau in tam smo našli tudi na Luksemburžane, ki so bili poprej na Gorenskem. Ko so zvedeli za nas, smo z njimi kmalu navezali stike.

Luksemburžan Albert Theys, mobiliziran v nemško policijo – s katerim se osebno poznam, je bil že eden izmed njih. Pozneje mi je povedal, da so razorožene odpeljali v Češnjice in Škofje Loke v Šentvid in dalje v Innsbruck. Tam so od njih zahtevali, da prispejeto Hitlerju. Luksemburžani pa so jim odgovorili, da niso Nemci in da se proti drugim narodom ne bodo borili za Hitlerja.

To je bil prvi upor, zato so jih razposlali po različnih taboriščih. Albert Theys in z njim več drugih je bil dodeljen v Dachau. Ob tem je nekaj zelo zanimivega, kar še posebej odraža odpor Luksemburžanov proti nacizmu. Albert Theys je bil že poprej doma poklicen policist. Po nalogu šefa policije je pred vojno preganjal in arretiral rojaka, ki je bil španski borcev. Zdej so se v Dachauu znašli vsi trije: policist, njegov šef in njen rojak – španski borcev. Tam so postali nerazdružljivi prijatelji. Vse je povezovala ista narodnost in sovraštvo do nacizma. Čeprav so različnih političnih nazorov, še zdaj goje tople prijateljstva.

teljstvo in se pogosto sestajajo. To mi je pripovedoval Albert Theys na zasedanju mladinskega komiteja za Dachau v Muenchnu 1965. leta.

Odpor proti nacizmu so pokazali tudi pod Dražgošami in v Dachau, kjer so bili poleg drugih zaprti tudi nemški protinacisti. Le-ta pa do našega prihoda tja niso bili vedeli o naši državi, še manj pa o našem boju proti nacizmu. Šele mi smo jim začeli razlagati, kaj se godi pri nas, Luksemburžani pa so nam pri tem pojasnjevanju pomagali.

Natančnejši podatki o Luksemburžanih v dražgoškem boju sicer še niso znani, a ob tem podarjam, da je boji proti nacizmu odkril želje in težnje tako majhnih narodov, kot sta luksemburški in slovenski.

V svetu in tudi med seboj nismo bili znani, zbilja pa nas je skupen boj. Zaradi odpora proti nacizmu smo se srečali v taborišču smrti, ker smo fašizem pravilno in zgodaj ocenili kot smrtnega sovražnika človeštva.

Že 1941/42 smo delovali proti nacizmu, ko o antifašistih drugih evropskih dežel še ni bilo nič slišati.

Vrmino se spet na dražgoška pobočja, kjer je bil med drugimi borci tudi pomočnik mitraljezca Karel Kravcar iz Trzišča. Lezal je blizu Sokolskega doma. Takole pravi:

... Že ko so Nemci začeli napadati, je Jože Gregorčič neprestano hodil po položajih ter nas opozarjal in hrabil. Posebno tam, kjer so Nemci najbolj pritiskali. Na našem odesku ni bilo take nevarnosti, ker je bil svet strm in so Nemci po visokem svetu le s težavo lezli navzgor. Ukaz je bil, da je treba z municijo zelo varčevati in da ne smemo streljati v prazno!

Lezanje v snegu je povzročilo, da sem bil vse otekel. Opazil me je komandant Gregorčič, čeprav je med bitko imel veliko skrbi. Takoj me je premostil za pomočnika mitraljezca Jerneju Slaparju, ki je streljal izvsa nekega hleva. Prav k Slaparjevemu mitraljezu je Gregorčič prihajal zelo pogosto. Mitraljezcu je naročil, naj strelja v dolino, kjer so Nemci hoteli postaviti topove – to velja za drugi dan bojev – in da pod nobenim pogojem tega ne sme dovoliti. Njemci je bil zelo dober bореc in tako so Nemci mogli en top privleči šele ponoči.

Ko je Gregorčič spet prišel k nam, so bili Nemci že tako blizu, da smo slišali njihovega oficirja, ki je svoje vojake poganjal natančno pred naše oči. Skrit je bil za drevesom in podrejenim grozil s pištolo. Gregorčič mi je tedaj zavpil, naj pride naprej sam, če si upa. Izrazil ga je. Nemški oficir pa je vpil nazaj in nas obkadal s kletvicami in zmerjal z banditskimi svinjami.

Gregorčič nam je naročil, naj na tega oficirja dobro pazimo, da je ne bo potegnil kam drugam. Nekaj časa je še kričal proti nam, banditom in nad svojimi vojniki, potem pa se je malo preveč sklonil izza drevesa. Tedaj so krogle opravile svoje. Zmerjanje za drevesom je utihnilo, vojnaki pod nami pa so se nehali plaziti v hrb, ker jim oficir ni več grozil s pištolo...

V strmini je bilo vedno več okrvavljenih drč, ki so kazale, kako so napadalcu odvlekli svoje ranjene in padle...

Ko pehota ni nič opravila, so Nemci udarili po dražgoških pobočjih tudi s topovi. Ti so bili spodobetka sicer manjšega kalibra, toda granata je granata. Sprva so topovi celo na borce delovali zastrašujoče, kaj šele na domačine, ki so se stiskali po hišah in kleteh. Že prvi dan je več granat padlo v bližino Birtove hiše. Kazalo je na to, da Nemci vedo,

kje je partizanski štab. Padale so tudi na Sokolski dom in na sosednjo hišo, kjer je bila glavna kuhinja z intendaturo. Na pečeh so granate padle zelo na gosto. Prav čudno, da ni bilo več žrtev. Steno Sokolskega doma je porušilo, tako da so se borci, ki so spali tam, morali že po prvem dnevu bojev preseliti v Bestrov hlev. Več granat je bilo zazigalnih in tako je Zerenikova hiša pogorela že prvi dan. Vmes se je vnelo tudi nekaj senikov. Sicer pa je največ granat zbučalo čez vas in oralo zaseneženo pobočje.

Tik pod vajo so padalci poskušali postaviti tudi minomet, a so jim partizani to preprečili z dobro merjenimi streli.

Med gostim streljanjem je bilo borce težko primemo hraniti. Vsak premik je pomenil veliko tveganje. A kljub temu so tovariši raznašali hrano na položaje, kajti borci so začeli slabeti. Zlasti nevarni so bili težki mitraljezi, ki so jih Nemci že ta dan postavili po Novakovem hribu, na Površnici in na Slemenu. To so vzpetine, s katerih so streljali na Dražgoše in na tamkajšnje položaje skoraj vodoravno. Razen tega partizani niso imeli zaščitnih obk, da bi se skrivali pred nevarnimi nemškimi mitraljezi. Glede tega so bili napadalci veliko na boljšem.

Zahodno od Peči, blizu cerkve, se je prvi dan v glavnem spopadla le skupina ob poti, ki je odbila Nemce tudi s te, zahodnejše strani, ko so hoteli prodrati med hiše. Vodnik Rudi Robnik se je s smučmi spustil na ogroženi kraj in z brzostrelo pomagal desetini, ki se je spopadla z napadalcii. Zvečer je nemški oficir v Rudnem pripovedoval, da se partizani vozijo na smučeh kot sami vragi in da so strelci, kakršnih še ni srečal.

Tisti dan so dobili borci pri cerkvi hrano okrog enajstih, in to je bilo za ta dan vse. Nemci so preveč našljali v to smer. Hrano jim je v košu prinesel neki domačin. Vse nemške granate pa niso eksplodirale, čeprav jih je ta dan padlo zelo veliko. Posebno Na peči! Borci in domačini so govorili, da je veliko granat delo sobote ali pa so tempirane tako, da bodo eksplodirale šele pozneje!

Nemci so takrat nekaj tovarn, municije imeli tudi v drugih okupiranih deželah – na Češkem, v Belgiji ali v Holandiji. Morda so bile posredi reke tamkajšnjih rodoljubov – antifašistov, ki so se oprilele te vrste boja proti Hitlerju. Marsikatero življenje je bilo s tem prihranjeno in prav zanimivo je bilo vedeti, od kod so te granate prišle.

Ker so strojnice v začetku polodenke od žmrzali, jih je orožar Drago Vraničar z mitraljezi ogreval nad plamenikom v hiši, kjer si je uredil majhno delavnico. To je bilo važno oropje, kajti na položajih je bilo več kot dvajet od partizanskih strojinic. Te so bile hrbenice obrambe! Bile so v rokah mitraljezcev: Ivana Zajca, Maksa Krmelja, Henrik Bijača, Janeza Ogrina-Templavovega, Franca Jerale, Maksa Ržena, Vinka Zaklja, Miha Firsta, Pavla Ingliča, Franca Potočnika, Franca Dacarja, Tončka Benedičiča, Danka Padovana, Lojzeta Goloba, Draga Jakopiča, Milana Bajca, Jerneja Slaparja, Karla Mla-karja, Pavla Platšice, Toneta Dežmana, Justina Dolinarja in še nekaterih drugih, kajti mitraljezci so se hitro menjavali.

Med naštetimi je danes živ samo še Tone Dežman. Ko se je dan nagibal k večeru, so se številni napadali, ne da bi dosegli svoj namen, morali umakniti pod vzhodje strmin, od koder so začeli napadati zjutraj.

OB ZAKLJUČKU LOKALNE MLADINSKE DELOVNE BRIGADE »SREČKO ROJS – NIKO« »ZGORNJA ŠČAVNICA 76«

Iz kolovoza je nastala cesta

konferenco, imeli so svoj aktiv ZK, delovali v športnih in kulturnih sekcijah in krožkih, bili vključeni v aktivu ZSM v brigadi. Skratka, resnična šola samouprave. Predsednik brigadne konference Janez Lorber je dejal: »Že pred pričetkom delovne brigade smo razmislili o samoupravni in politični organiziranosti naše brigade. Dobri rezultati, ki smo jih dosegli na tem področju, so potrdili, da so bila naša prizadevanja pravilna.«

DELOVNI USPEHI
OK ZSMS Lenart je izbrala za akcijo krajevno skupnost Zgornja Ščavnica, ki velja za

SLOVESEN ZAKLJUČEK
Ob zaključku brigade so imeli četrtek pripravili slovenskost v novi osnovni šoli v Zgornji Ščavnici, ki so se je udeležili poleg brigadirjev in brigadirjev tudi številni družbenopolitični delavci.

S slovenskosti so poslali tudi protestno pismo predsedstvu republiške konference ZSM Slovenije in v njem odločno obsodili dejavnost šovinističnih organizacij na Koroskem ter sprejem ob zakonovno opisu prebivalstva in o narodnostnih skupinah v avstrijskem parlamentu.

JANEZ KURBUS

Po napornem delu smo včasih tudi posedeli in poklepetali z domačini.

Brigadirji iz Ščavnice so se srečali z brigadirji iz Bačke Topole ob spomeniku NOB v Lenartu.

Pomoč Posočju

Da bi pomagali krajem, ki jih je prizadel potres v Posočju, so sindikati Slovenije pozvali vse delovne ljudi, da prispevajo poleg sredstev solidarnosti za odpravo naravnih nesreč še dodatna sredstva v višini enodnevnega zaslužka, in to bodisi z dodatnim delom ali iz svojih sredstev. V ta namen so v vseh občinah odprli zbirne račune, s katerih se sredstva sprti stekajo na skupni zbirni račun pri Rdečem križu Slovenije.

Na zbirni račun se je do 23. julija letos steklo po občinah:

Občina	enodnevni zaslužek	zbrano dinarjev	odstotek
Ajdovščina	939.573	179.290,45	19,08
Brežice	754.845	262.134,90	34,73
Celje	5.520.312	776.156,85	14,06
Cerknica	647.045	307.765,95	47,56
Cromelj	672.685	140.121,05	20,83
Dražgoše	345.696	44.931,20	13,00
Domžale	1.595.568	132.597,90	8,31
G. Radgona	739.453	467.358,70	63,20
Grosuplje	762.304	180.200,70	23,63
Hrastnik	708.794	83.332,80	11,76
Idrja	893.700	502.019,75	56,17
Il. Bistrica	629.706	252.958,45	40,17
Izola	749.520	108.476,60	14,47
Jesenice	2.339.865	299.539,95	12,79
Kamnik	1.364.015	146.561,60	10,74
Kočevje	981.463	240.461,10	24,50
Koper	3.157.857	380.735,20	12,06
Kranj	4.671.315	1.165.311,10	24,95
Krsko	1.253.645	404.920,30	32,30
Lasko	797.160	280.721,90	35,22
Lenart	693.972	230.921,70	33,28
Lenart	219.898	146.536,65	66,64
Litija	604.611	128.386,95	21,23
Ljubljana	362.880	18.411,95	5,08
Ljubljana	4.898.310	4.144.220,80	84,61
Ljubljana Center	11.937.510	4.588.061,90	38,43
Ljubljana	3.486.690	1.085.565,85	31,13
Ljubljana	5.310.500	1.818.214,15	34,24
Ljubljana	3.103.826	1.715.727,85	55,28
Ljutomer	509.625	306.317,55	60,10
Maribor	12.656.877	2.967.924,85	23,45
Metlika	316.479	2.026,70	0,64
Mozirje	492.420	164.034,55	33,31
M. Sobota	2.003.850	1.431.408,80	71,43
Nova Gorica	3.855.770	1.447.707,60	37,55
Novo mesto	3.121.764	372.475,90	11,93
Ormož	361.698	148.504,70	41,06
Piran	948.236	289.883,90	30,57
Postojna	1.092.624	169.371,35	15,50
Ptuj	2.211.000	636.775,05	28,80
Radovljica	1.690.458	172.257,80	10,19
Radlje	588.088	—	—
ob Dravi	588.088	—	—
Ribnica	358.255	1.330,75	0,37
Ravne na Kor.	1.719.963	107.311,90	6,24
Sevnica	654.300	204.5	

novice iz organizacij

PEKO TRŽIČ

Pravilna naravnost

V tržiškem Peku so dokaj tehtno razpravljali o osnutku zakona o združenem delu — na zboru komunistov, na razširjenem družbenopolitičnem aktivu, na sestankih sindikalnih skupin in na zborih delovnih ljudi.

„Kaj lahko izluščimo iz vseh teh razprav?“ se v „Čevljarju“, glasilu delovne skupnosti tovarne obutve Peko, sprašuje Božidar Meglič. In piše:

„V kritični oceni, ki sta jo predložila izvršni odbor sindikata in družbenopolitični aktiv, je bilo jasno povedano, kje so vzroki za pomanjkljivosti v naših, sicer zelo razvitih samoupravnih in medsebojnih odnosih. Razprava med delavci ni bila tako živahna, kot smo pričakovali, verjetno zato, ker smo preveč pričakovali. Delavci pa so opozorili na nekaj izredno pomembnih tem, ki v osnutku zakona niso dovolj podrobno opredeljene. Naj nastejem nekaj njih-

hovich vprašanj: Kakšna so mešala za določanje deleža minulega dela delavcev v temeljni organizaciji združenega dela? Kako organizirati samoupravno skupnost skupnih služb, ki jo osnutek zakona imenuje delovna skupnost? Kako v duhu osnutka zakona urediti naše odnose s kooperanti? In ne nazadnje, kako približati upravljanje vsem delavcem oziroma kako doseči, da bodo dohodkovni odnosi med temeljnimi organizacijami boljše?

Zlasti pomembna je zahteva na zboru vzdrževalnih obratov in orodjarne, ko so delavci terjali, naj jim na zboru poročajo, kako so bili uresničeni sklepi prejšnjega zboru, kar kaže na zanimanje delavcev za odločanje. Še naprej pa ostaja pereče vprašanje, kako še bolj zainteresirati vsakega posameznika za funkcijo samoupravljalca, ki je po ustavi naša pravica in dolžnost.“

CIMOS KOPER

Napredek samoupravljanja

Zaradi posebnega gospodarskega položaja Cimosa so pri razvoju samoupravljanja v tej delovni organizaciji morali upoštevati številne posebnosti. V pogodbi o tujem vlaganju, ki je bila sklenjena že leta 1972, se niso bila uveljavljena ustavna določila, ki obravnavajo položaj delavca v združenem delu. Ko je bil osnutek zakona o združenem delu poslan v javno razpravo, so tudi v Cimosu s pomočjo Gospodarske zbornice SRS in sindikata naredili načrt dejavnosti za nadaljnji razvoj samoupravljanja in za čimprejšnjo uveljavitev samoupravnih družbenoekonomskih odnosov.

V načrtu je podrobno opisanih deset nalog, ki posegajo na področje tujega in domačega

vlaganja sredstev, na področje pogodbe o skupnem vlaganju, ureditev odnosov med vlagatelji in uskladitev njihove pristojnosti z našo zakonodajo. V Cimosu želijo, da bi se delavci dobro samoupravno organizirali in tudi sprejeli vse samoupravne akte v skladu z novim zakonom o združenem delu.

Ta načrt dejavnosti je sprejela tudi sindikalna konferenca. Podprla sta ga osnovna organizacija zveze komunistov in širši politični aktiv delovne organizacije.

S to akcijo se je Cimos vključil v javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu, ki mu bo koristila kot temelj v nadaljnjem samoupravnem delovanju.

NEDA KNIFIC

TOZD DELAVSKA ENOTNOST

objavlja za nedoločen čas prosti delovni mesti

1. poslovodja v knjigotrško usmerjeni trgovini
2. prodajalka v knjigotrško usmerjeni trgovini

POGOJI:

pod 1. — ustrezna poslovodska šola ali šola za prodajalce z vsaj tremi leti delovnih izkušenj poslovodje v knjigotrški stroki

— dokazilo o dopolnilni izobrazbi za knjižničarje in knjigotržce

pod 2. — šola za prodajalce in vsaj triletna trgovska praksa v knjigotrški stroki.

OD po samoupravnem sporazumu.

Objava velja do zasedbe delovnega mesta.

Kandidati naj svoje vloge pošljejo na naslov: Izvršni odbor TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.

CELICA POD DROBNOGLEDOM — CELICA POD DROBNOGLEDOM — CELICA POD DROBNOGLEDOM

Nedokončana bitka

Sindikat je lahko samo toliko naš, kolikor ga delavci rabimo in ga znamo organizirati

„Naše osnovne organizacije,“ je dejal Ivan Valjavec, sekretar občinskega sindikalnega sveta v Trziču, „niso še povsem umele, kaj bi morale storiti, da bi se sindikalno organizirani delavci lahko uveljavili kot odločilni dejavnik v sistemu samoupravljanja.“

Prišel sem v Trzič samo zato, da bi zvedel, kaj so delavci koristnega pridobili, ko so se odločili, da se bodo na novo sindikalno organizirali; torej, kaj jim je dobrega prinesla sindikalna dejavnost po 8. kongresu slovenskih sindikatov, še zlasti pa v zadnjih nekaj mesecih, ko so razpravljali in sprejemali osnutek zakona o združenem delu in ko so morali vsaj začeti razpravo o spremembah v samoupravnih aktih, ki jih morajo prilagoditi zahtevam novega zakona.

VEDO, KAJ HOČEJO

Na vsa ta vprašanja je Ivan Valjavec odgovoril:

„Spodbudili so nas že amandmaji k ustavi, ki so na novo opredelili veljavo delavske samouprave in hkrati tudi sindikalno dejavnost. Že takrat smo v delovnih kolektivih spoznali, da si lahko privoščimo samo tolikanj resnične delavske samouprave, kolikor smo je sami sposobni organizirati. Nihče nam ni in tudi sedaj nam ne bo ničesar podaril. Iz tega spoznanja so se kasneje oblikovale sindikalne skupine in še marsikaj smo v tem obdobju storili, da bi temeljne celice našega sindikata, torej osnovne organizacije, oblikovali tako, da bi v njih lahko sleherni delavec uresničeval svoja hotenja.“

V Trziču so vse to postorili in skoraj povsod, v vseh organizacijah združenega dela, ugotavljajo koristi takšne usmeritve.

So pa še problemi in težave in dogaja se, da sindikalni aktivisti pri obilici nalog ne vedo, kako naj bi se zadeve lotili, da bi čimprej in dovolj učinkovito omogočili članom sindikata, da res odločajo o vseh zadevah v organizaciji združenega dela.

Naj Valjavčeva mnenja strnem v nekaj odstavkih.

„Delavci smo se organizirali v sindikat zato, ker smo spoznali, da nam nihče ne bo ničesar podaril; torej je sindikat naša, se pravi delavska organizacija, ne pa stvar prejšnjega ali zdajšnjega foruma.“

Stare težnje, da mora sindikat skrbeti za delavce, organizirati zanje ozimnico in letovanje, zagovarjati človeka, ki so ga obtožili ali obsodili, niso več glavno napotilo za naše delo. Organizirali smo kopico samoupravnih institucij, ki morajo skrbeti za delavce in v katerih delavci skrbijo sami zase; torej tudi to področje ni več naša glavna dejavnost.

Zdaj sindikalne organizacije skušajo predvsem pomagati delavcem, da bi bili dobri samoupravljalci.“

SO PA ŠE TEŽAVE

In sva več govorila o težavah kot o dobrinah.

„So sindikalne organizacije, ki še zdaj delujejo kot podaljšek roke uprave. V strokovnih službah so denimo naredili analizo dosedanjega samoupravljanja, ki jo povsod potrebujejo za razpravo o osnutku zakona o združenem delu, sindikati pa sprejemajo takšno oceno, pri kateri sami sploh niso sodelovali in jo na sestankih sindikalnih skupin razlagajo kot svojo analizo samoupravne dejavnosti.“

„Že nekaj let velja,“ je dejal Ivan Valjavec, „da je sindikat pri razpodelitvi kadrov vedno

nekakšen ostanek. In ker smo takšen ostanek, se nam še zdaj dogaja, da delegatsko izvoljeni člani izvršnega odbora osnovne sindikalne organizacije nič ne delajo in celo ne prihajajo na sestanke.“

„Ko pravim, da so delegatsko izvoljeni, moram povedati še to, da marsikje e vedo, kako naj delajo zdaj, ko imajo delegate. Skoraj povsod se delegati, naj bodo sindikalni ali samoupravni, sestajajo sami, tamkaj se dogovorijo za stališča, ki jih potlej nesejo na sestanke vodstev, bolj malo pa je primerov, da bi že na sestanku sindikalne skupine, torej tam, kjer je človek izvoljen za delegata, oblikovali stališča tako, da bi jih lahko delegati nesli tja, kjer odločajo. V najboljšem primeru se redno sestajajo delegati samoupravnih vodstev in se dogovarjajo, koga bodo kam poslali in kaj naj tam pove; delegati v sindikalnih forumih pa predvsem informirajo svoje volivce, kaj so na sestankih vodstev govorili; o tem poročajo in terjajo podporo. Le redko kdaj se zgodi, da stališča oblikujejo med delavci, v bazi. Že dolgo vemo, da ne bo dobrega delegatskega sistema, dokler baza ne bo organizirana, pa smo se vendar doslej prilagajali novi ustavi tako, da smo se na novo organizirali, izvolili smo poverjenike sindikalnih skupin, delegate izvršnega odbora, konference, odbora strokovnih sindikatov in občinskega sindikalnega sveta, delamo pa dostikrat po starem, kot da bi bili odborniki.“

IN KAJ STORITI?

Razprave o osnutku zakona o združenem delu, povsod tam, kjer so se začele v sindikalnih skupinah, so močno spodbudile zanimanje za sindikalno dejav-

nost. V minulih nekaj mesecih smo v sindikalnih skupinah govorili tudi o številnih novih samoupravnih aktih, ki jih je bilo treba sprejeti. Tam, torej v osnovni sindikalni organizaciji, so se ljudje posamično izrekli za predlagani plan razvoja Slovenije — v skladu s stališči, ki so jih sprejeli na zborih delavcev ali na sestanku osnovne organizacije sindikata. S tem, ko tako delamo, pa si nismo izmislili prav nič novega; obudili smo le star način dela, ki je terjal, da sleherni aktivist vsak dan med delavci uveljavlja stališča organiziranega proletariata, pridobiva ljudi in jim omogoča, da sami zase nekaj naredijo.

Pri tem delu pa še kako rabimo dobro delavsko partijo, ki mora živeti in delovati med proizvajalci.“

NAMESTO KONCA

„V tržiški občini smo doslej marsikaj storili, kar zadeva dejavnost sindikata v osnovnih organizacijah ali v celicah, kot jih imenujete v vašem časniku,“ je dejal Ivan Valjavec. „Sindikat postaja last delavcev. Toda za marsikatero naše podjetje je to le fraza. Mnogi delavci so člani sindikata, v njem pa ne delajo in čakajo, kdaj bodo od njega kaj dobili. Ne zavedajo se še tega, da sindikat ni dedek Mraz, ki prinaša darila. In prav o tem bi kazalo več spregovoriti v vaši „Celici pod drobnogledom“. Zapišite vso resnico o delavcu, tudi o tistem, ki je samoupravljalcev in hkrati mezdni delavec, ki je proletarec in obenem malomeščan, torej o delavcu, kakršen pač je — in o vsem našem sindikalnem prizadevanju; kajti sindikat je samo toliko naš, kolikor ga delavci potrebujemo in ga znamo organizirati.“

JANEZ VOLJČ

STROKOVNJAK OPOZARJA NA PRAVICE IN DOLŽNOSTI

ANALITIČNI ODNOS

Le analitični način opazovanja, razgovorov, analitični odnos v zapisnikih in poročilih omogoča napredek na vseh področjih varstva pri delu, seveda pa tudi na področju stabilizacije stroškov in izboljšanja produktivnosti.

Kaj je analitični odnos?

Analitični odnos je postopek razmišljanja in razgovorov, v katerem vsako pomembno posameznost ali stopnjo dela ali določenega vprašanja obravnavamo z odgovori na 4 do 6 vprašanj, pri čemer vprašanja veljajo temu, kako olajšati napore pri delu, kako odpravljati vzroke monotnije, kako preprečevati vzroke nesreč, poškodb in bolezni, skratka, kako odkrivati sestavine novih, izboljšanih delovnih postopkov.

Kako organiziramo analitični odnos?

Analitični odnos organiziramo po navadi skupinsko. Izberemo določeno vrsto dela ter ga razčlenimo na zidnem listu. Poleg tega pa obesimo

popis vprašanj, tako da ima vsaka stopnja (faza) dela 4 do 6 pomembnih vprašanj, na katera je treba odgovoriti. Tretji zidni list pustimo prazen, nanj zapisujemo sklepe, ki jih dobimo z analizo, toda le izbrane in prečiščene, torej veljavne sklepe, ki nam bodo omogočali, da bo nov način dela stabiliziran, kar zadeva varnost, zdravje, kakovost in učinek dela.

S kom sodelujemo v analitični skupini? Skupino naj sestavljajo: delavec, ki neposredno opravlja delo; vodja skupine, ki delo vodi in nadzoruje; tehnolog, ki določa način ali postopek dela, predpisuje, analizira in standardizira; varnostni inženir, ki zastopa zahteve varstva; tisti strokovnjaki, ki lahko v posameznostih dajejo podrobnejše informacije. Skupina mora v 20 minutah sestaviti analizo in zaključke za stabilizacijo varnega načina dela.

Katera vprašanja obravnavamo skupina za analizo?

Skupina obravnava pri vsaki stopnji naslednja vprašanja: Kje in katere vrste možnih nevarnosti lahko nastajajo v poteku dela? Pri katerih pomanjkljivostih in nepravilnostih lahko nastajajo in zaradi kakšnega vzroka? Kako in s čim lahko preprečimo nastajanje vzroka za nesrečo? Kaj je potrebno za popolno stabilizacijo varnega postopka dela? Ko je analiza gotova, jo opišemo ter dopolnimo s skico ter s popisom kritičnih in temeljnih točk, nakar sledi utrditev postopka v praksi. Kaj je utrditev (izboljšana in stabilizirana) postopka v praksi?

Analiziranje delovnega načina ter še posebej zamišljanje pravilnejšega poteka, ki je udobnejši, varnejši in učinkovitejši, je relativno lažje delo ali opravilo, kot je stopnja, ki jo imenujemo utrditev izboljšane postopka v praksi. Mnoge zelo dobre zamisli so doživele prav pri uvajanju v prakso največ nasprotovanj.

Že samo razvijanje analitičnega odnosa predstavlja znaten del bogastva neke organizacije združenega dela. Dnevna raba analitičnega odnosa zelo izostri zapažanja, ocenjevanja, iskanja možnosti ter še posebej preudarjanja, katere možnosti se lahko pojavijo. Vsekakor ni enostavno opravilo izslediti možne nevarnosti iz 106 vrst nevarnosti in iz približno prav tolikšnega števila boleznih ali zdravstvenih okvar. In naj povemo, da je delo enega analitika, če dela v skupini, od 12 do 18-krat uspešnejše v primerjavi z analitičnimi sposobnostmi poprečnega strokovnega delavca.

To razmerje kvalitete nedvomno dokazuje, da je za pooblaščenca delavce, ki ob svojem rednem delu skrbijo tudi za varnost na delovnih mestih, zelo velikega pomena, če se sistematično urijo v analizah odkrivanja možnih nevarnosti in poškodb.

sprašujete — odgovarjamo

Ali je delavec upravičen do regresa za prehrano, če dela skrajšan delovni čas?

Ali gre regres za letni dopust vsem učencem v gospodarstvu?

B. K., Ljubljana

Odbor sindikatov Slovenije za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke nam je posredoval naslednji pojasnili:

Delavec je upravičen do regresa za prehrano praviloma tedaj, ko ima pravico do polurnega odmora med delom. V času polurnega odmora namreč lahko delavec koristi organizirano prehrano. Če ima delavec skrajšan delovni čas, ima prav tako pravico do odmora kot tudi do regresirane prehrane. Skrajšani delovni čas se namreč po zakonu o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu smatra za polni delovni čas. To velja, denimo, za rentgenologe, rudarje in nekatere druge poklice. Če pa delavec dela krajši delovni čas in torej nima pravice do polurnega odmora, tudi ni upravičen do regresirane in organizirane prehrane.

Regres za letni dopust gre le tistim učencem v gospodarstvu, ki opravljajo učno dobo na osnovi učne pogodbe. Učenci v gospodarstvu — študenti so po družbenem dogovoru o štipendiranju izenačeni z drugimi študenti, ki pa nimajo pravice do regresa za letni dopust, saj v času šolskih počitnic prejemajo štipendijo.

MEDVODE

IZVOZ V ZDA

V tovarni Sora Medvode, SOZD Slovenijales, so v prvih šestih mesecih letos dosegli 20 milijonov dinarjev realizacije, kar je za 7% več kot lani v tem času. Z rezultati niso zadovoljni, saj so glede na rekonstrukcijo proizvodnih prostorov načrtovali znatno več. Vzroki so predvsem v nazadovanju prodaje izdelkov lesne industrije na domačem trgu, zato se vse bolj usmerjajo v izvoz. Z ameriškim kupcem so že podpisali pogodbo, po kateri mu bodo še v tem mesecu dobavili prve količine izdelkov.

F. R.

Enotni vozni park

Delovni kolektiv TOZD Transport Medvode, ki postaja v sestavi mariborskega Spedtransa, je v prvih petih mesecih letos presejal lanskoletno realizacijo za skoraj tretjino, in to predvsem z uspešnim vključevanjem v mednarodni transport. Odločitve za poenotenje voznega parka z vozili Mercedes je pripomogla k občutnemu zmanjšanju stroškov vzdrževanja, zato so letos kupili še deset 7-tonskih vozil te znamke. Vse večjo skrb posvečajo udobju voznikov na dolgih vožnjah, dobro poslovanje pa se odraža tudi na povečanju osebnih dohodkov.

F. R.

V torek, 27. julija je v navzočnosti številnih članov kolektiva Slovenijales predsednik skupščine mesta Ljubljana, dipl. ing. Anton Kovič postavil temeljni kamen pri gradnji novega poslovnoprodajnega centra Slovenijales, poleg Gospodarskega razstavišča v Ljubljani. Blagovnica, ki predstavlja prvo fazo izgradnje, bo imela 18 tisoč kvadratnih metrov površine in bo zgrajena do leta 1978. 205 milijonov dinarjev, kolikor znaša skupni predračun, bodo zbrali iz lastnih sredstev, prispevale pa bodo tudi ostale DO SOZD Slovenijales in tudi številne druge delovne organizacije lesne industrije iz cele Jugoslavije. — Foto: A. Agnič

RAZVOJNA HOTENJA OBRITNEGA PODJETJA MONTER PREVALJE

Nosilec montažne dejavnosti

Za uresničitev srednjeročnega razvojnega načrta združujejo delo in sredstva z nekaterimi OZD koroške regije

Najpomembnejša želja skoraj 200-članske delovne skupnosti obrtnega podjetja „Instalater“ Prevalje, ustanovljenega 1958. leta, je, da postane nosilec razvoja montažne dejavnosti na območju vseh štirih občin koroške regije — Dravograda, Ra delj ob Dravi, Raven na Koroškem in Slovenj Gradca.

Delovna organizacija, v kateri so ob koncu minulega leta ustanovili tri temeljne organizacije združenega dela, zdaj pa je pred podpisom samoupravnih sporazumov o združevanju temeljnih organizacij združenega dela, je bila ustanovljena zato, da bi opravljala instalaterska, krov-

sko-kleparska in ključavničarska dela. Leta 1963 so začeli izdelovati izolacijske plošče za potrebe ravske železarnice. Na pobudo Kmetijske zadruge Prevalje so začeli leta 1968 z drugo serijsko proizvodnjo — s proizvodnjo hlevske opreme in vrat za dimnike. Dograditev novih proizvodnih prostorov pred tremi leti pa je omogočila nadaljnji razmah gospodarjenja.

Tudi prevaljski „Instalater“ želi združevati delo in sredstva. Najprej so se pogovarjali o združitvi z GP „Stavbenik“ Prevalje, pa so menili, da so njihove zmogljivosti prevelike samo za eno gradbeno podjetje. Dogovo-

ri so se tudi z Industrijskim montažnim podjetjem Ljubljana, vendar so jih prekinili, ker so Ljubljančani zahtevali združitve pred ustanovitvijo temeljnih organizacij združenega dela na Prevaljah.

Obrtno podjetje „Instalater“ Prevalje sestavljajo zdaj tri temeljne organizacije združenega dela — montaža in proizvodnja na Prevaljah ter cevna zračna pošta v Slovenj Gradcu. Letos predvidevajo blizu 45 milijonov dinarjev realizacije. Za prihodnje napovedujejo hiter razvoj, zlasti zato, ker se želijo kar najbolj aktivno vključiti v uresničevanje zelenega plana. M. A.

V BISTRIŠKI STEKLARNI NISO IZPOLNILI ZASTAVLJENIH CILJEV

Neuresničena pričakovanja

Pomanjkanje kadrov, finančnih sredstev, težave na domačem trgu — to so vzroki za slabše poslovne rezultate — Dobri obeti na tujem trgu

Na pobudo OK ZKS Slovenska Bistrica so pred nedavnim pričeli v tej občini uresničevati novo in prav gotovo zelo uspešno prakso. Seje komiteja sklicujejo v okoljih, kjer delujejo osnovne organizacije ZK, torej

v središču dogajanj in uresničevanj politike in delovanja organizacije ZK. Ena prvih takšnih sej je bila tudi pred dnevom v kolektivu TOZD Steklarna Slovenska Bistrica, kjer kljub prizadevnosti niso uspeli uresničiti postavljenega kratkoročnega proizvodnega plana.

Iz ocene gospodarskih in političnih razmer v tem kolektivu je bilo mogoče razbrati, da se je ta organizacija že v začetku leta otepal z obilico težav, predvsem je primanjkovalo finančnih sredstev. Med osnovne težave se tudi uvršča poskusno obratovanje v novih proizvodnih prostorih v letu 1975, saj je to povečalo porabo surovin, električne energije in drugih reprodukcijskih materialov. Zaposlili so tudi več nekvalificiranih delavcev, njihovo priučevanje pa je terjalo več odpadka pri surovinah.

V obdobju januar-april letos so tako v bistriški steklarni po podatkih, izračunanih na osnovi celotnega dohodka in fakturirane realizacije, dosegli povečanje celotnega dohodka za 4 odstotke, ob tem pa so za 6 odstotkov povečali porabljen sredstva. Letošnji dohodek je ostal enak dohodku v letu 1975 za obdobje prvih štirih mesecev, drugi pa so brez ostanka dohodka. Letos je bil za 14 od-

stotkov večji neto osebni dohodek in znaša 3.053 dinarjev, porabljenaa sredstva pa so se na zaposlenega povečala kar za 19 odstotkov. V prvih letošnjih mesecih so zabeležili padec tudi v proizvodnji, čeprav je proizvodnja po številu izdelkov letos večja za 5 odstotkov.

Težave je po večletni konjunkturi povpraševanja po svetilih povzročila tudi uveljavitev novega sistema zavarovanja plačil.

Kolektiv je v letošnjih prvih mesecih izvozil kar za blizu 80 odstotkov celotne proizvodnje, saj so se povečala naročila iz skandinavskih držav. V zadnjem obdobju pa naraščajo naročila tudi na domačem tržišču.

Letošnji, realneje postavljeni proizvodni program, kolektiv Steklarne uspešno uresničuje. Njihov nadaljnji uspeh pa bo v marsičem odvisen od rešitve nekaterih finančnih, kadrovskih ter organizacijskih vprašanj. Predvsem pomanjkanje kadrov je v tem kolektivu močno zaostreno. V tej TOZD je več kot polovica zaposlenih brez ustrezne in potrebne izobrazbe, prav toliko pa jih nima dokončane osemletke. Velike so potrebe po KV, VKV in drugih strokovnih kadrih, predvsem po steklarjih. V. H.

Ustvarjalnost in administriranje

Čeprav dokončni podatki o poslovanju jugoslovanskega gospodarstva v letošnjem prvem polletju še niso zbrani, je na osnovi petmesečnih in tekočih gibanj mogoče ugotoviti, da so doseženi rezultati v splošnem ugodni. Če izvzamemo industrijsko proizvodnjo, ki v šestmesečnem obdobju izkazuje nezadovoljivo rast, so domala v vseh gospodarskih dejavnostih predvideni obseg proizvodnje oziroma poslovanja celo presegle.

omejila možnosti zvišanja življenjske ravni njenih delavcev.

V podobnem položaju kot „Planika“ so zaradi porasta izvoza tudi druge večje tovarne čevljev, večina izvoznikov lesnih končnih izdelkov in znaten del tekstilne oziroma konfekcijske industrije.

Predvsem pa je zaradi nagle naraščanja cen in materialnih stroškov prizadeta usnjarsko-predelovalna industrija, ki se ji kritično poslabšuje položaj ne le zavoljo nezadostnih izvoznih spodbud, temveč tudi zaradi nevdržnih carinskih obremenitev pri uvozu surovin. Da bi bila mera polna, se tej dejavnosti vse bolj poslabšujejo možnosti oskrbe s surovinami kožami. Oskrba utegne postati kritična že letos jeseni, ko bodo že zaznavne posledice suše v zahodnoevropskih državah in bo zaradi slabega pridelka krme tudi dotok surovin kož iz Sovjetske zveze precej manjši, kot so se nadejali usnjariji.

Če se torej zvezni izvršni svet lahko pohvali z ugodnimi gospodarskimi in še zlasti zunanjetrgovinskimi gibanji v letošnjem prvem polletju, pa ta optimizem splahni, brž ko se sputimo na raven delovnih organizacij in se poglabimo v njihove interne zunanjetrgovinske bilance. V teh bilancah se vse bolj kritično izražajo visoki proizvodni in še zlasti materialni stroški, na katere imajo organizacije združenega dela le manjši ali pa sploh nikakršen vpliv. Seveda še obstajajo možnosti zniževanja proizvodnih stroškov z različnimi racionalizacijami organizacijske in materialne narave, vendar pa je dejstvo, da so delovni kolektivi ob naraščanju cen uvoženih in tudi domačih surovin povsem nemočni. Navesti velja primer gobjih kož, katerih cene so se od lani na letos zvišale za 60% oziroma za 40%, če upoštevamo surove kože iz uvoza oziroma iz domačih virov.

Poleg visokih materialnih stroškov pa znižuje konkurenčnost naše predelovalne industrije na inozemskih trgih tudi togost in počasnost zvezne administracije. Zaradi birokratskih in zamudnih zunanjetrgovinskih postopkov, denimo, obutvena industrija kasni z dobavnimi roki in ker se ne more enakopravno z inozemskimi konkurenti vključevati v kratke modne oziroma prodajne cikle na inozemskih trgih, ji preostane večidel le vloga drugorazrednega velikoserijskega proizvajalca, katerega izdelki pa dosegajo nižje cene.

Tako namesto pameti še naprej prodajamo bolj ali manj le fizično delo, ki je povsod po svetu že od nekdaj slabše cenjeno kot izvorna ustvarjalnost. Slednja pa je brez haska, če jo ovirajo kakršnikoli neživljenjski birokratski postopki.

NANDE ŽUZEK

GOSPODARSKI KOMENTAR

Zadovoljni smo lahko predvsem z zunanjetrgovinskimi gibanji, predvsem z oživitvijo izvoza, optimizem pa zbujata tudi trg in gibanje cen.

Izvoz se je v primerjavi z lanskim prvim polletjem povečal kar za 22% uvoz pa se je hkrati zmanjšal za 12%, kar pa je predvsem posledica administrativnih ukrepov, ki se jih je loteval zvezni izvršni svet od sredine minulega leta. Seveda pa gre za slabo za ugodnejša zunanjetrgovinska gibanja tudi republikam in pokrajinam ter delovnim organizacijam in njihovim asociacijam.

Res je tudi, da so večji izvoz industrijskih in drugih izdelkov omogočila ugodnejša konjunkturalna gibanja zlasti na trgih tistih zahodnih držav, ki so se že bolj ali manj izkopalje iz recesijskega cikla in se njihova gospodarstva začinjajo spet zadovoljiveje obnavljati.

Spričo ugodnejših zunanjetrgovinskih rezultatov se je zmanjšal primanjkljaj v blagovni menjavi, državna plačila na bilanca pa je zaznamovala celo presežek. Ustrezno so se kajpak povečale tudi devizne rezerve.

Medtem ko se širša družbena skupnost lahko pohvali z omenjenimi spodbudnimi rezultati, pa je povsem drugačna slika v delovnih organizacijah — zlasti v tistih, ki so zaradi velikih zmogljivosti primorane znaten del proizvodnje izvažati. Večji ko je izvoz, večje so njihove finančne izgube. Samo industriji obutve „Planika“ v Kranju, ki na inozemskih trgih proda več kot polovico svoje proizvodnje, bo izvoz letos povzročil izgubo v višini nič manj kot 20 milijonov din. Jasno je, da bo ta izguba močno okmčila dohodek te delovne organizacije, zmanjšala njeno reproduktivno sposobnost in

ABC odnosov v kolektivu

VEČ GLAV — VEČ VE

Piše: Azra Kristančič, dipl. psihologinja

Znanje daje avtoriteto, mnogo večjo kot položaj. Ljudje so pripravljene slediti tistemu, ki očitno ve, kaj je treba ukreniti, ne glede na njegov položaj. Znan je, denimo primer, ko delavci ignorirajo blagajnika, ki je na čelu oddelka, priznavajo pa mirno žensko, ki je izvrstna knjigovodkinja. Lahko bi še naštevali, kajti veliko je primerov, ko različni „šefi“ v resnici niso šefi, ker nimajo dovolj znanja.

Zato se ne smemo čuditi, da ima v nekaterih delovnih kolektivih najmočnejšo avtoriteto inteligentna tajnica ali pomočnik: ta dva sta ponekod — skupaj ali vsak posebej — resnična „oblast“. Šef s slabim znanjem, ki si vrh vsega še ne vzame dovolj časa za premislek ob raz-

ličnih odločitvah, pogosto izgublja avtoriteto in zaupanje drugih. In to, kar izgublja tak šef, skoraj samo pade v košaro „podrejenih“, ki imajo pri delu več znanja in izkušenj. Člani delovnega kolektiva pa sledijo neformalnemu vodji, v katerega imajo večje zaupanje.

Nekateri šefi se bojijo, da ne bi izgubili svojega položaja. Zato naredijo vse, da gre takšen neformalni vodja iz kolektiva. Drugi poskušajo ohraniti svoj ugled tako, da ne sprejmejo strokovnjakov. Rezultat v obeh primerih je očiten: z načrtnim delovanjem nekaterih je moč delovnega kolektiva na vseh področjih manjša!

Individualnemu poslovodnemu organu, pred katerim je bodočnost, je ljubo, da je okrog

njeja nekaj ljudi, ki so na določenih področjih sposobnejši. Polkvalificirani „kimavci“ niso koristni za nikogar in za nič — razen za nesposobnega šefa. Velja tisti šef, ki je sposoben vzgojiti in usposobiti pomočnike, ki bodo sčasoma na svojih področjih boljši, kot je sam.

Eden izmed naših uspešnih direktorjev mi je nekoč dejal: „Če resnično želiš dobro opravljati svoje dolžnosti, potem moraš najprej narediti naslednje: obdati se moraš z ljudmi, ki več vedo kot ti, in jih poslušati!“

Več glav več ve. Med drugimi dobrimi stvarmi, ki jih prinese spoštovanje te resnice, so tudi dobri odnosi, ki jih marsikje kalijo nezdrave bitke za položaje.

Minulo delo zdomcev

VPRAŠANJE:

Delavka, ki je že nekaj let delala v naši organizaciji, se je kasneje zaposlila v tujini. Po vrnitvi se je spet zaposlila v naši organizaciji. Delovne dobe v tujini nima vpisane v delovno knjižico. Pri delitvi osebnih dohodkov v naši organizaciji se ji ne štejejo leta zaposlitve v tujini pri odmeri dodatka za minulo delo. Zato delavka meni, da je prikrašana, drugi delavci pa mislimo, da je delovna doba v tujini, ki jo ima izkazano s potrdilom, veljavna le za štetje pokojninskih let,

ne pa za dodatek za minulo delo. Zanima nas, ali se delavcu šteje v čas, prebit na delu, tudi čas dela v tujini in ali gre za ta čas delavcu dodatek za minulo delo.

H. V. — Ravne

ODGOVOR:

Delovna doba, ki je osnova za izračun dodatka za minulo delo, se ugotavlja z delovno knjižico. Če delavka, o kateri pišete, delovne dobe v tujini nima vpisane v delovno knjižico, ji za ta čas

kupon § PRAVNIK SVETUJE

dela v tujini ne gre dodatek za minulo delo. Izračuna se ji samo toliko let delovne dobe, kolikor jih ima v delovni knjižici, ter na osnovi tega določi odstotek oziroma dodatek za minulo delo skladno z samoupravnim sporazumom o delitvi osebnih dohodkov vaše organizacije. Menimo, da delo v tujini, tudi če bi bilo vpisano v delovno knjižico, ne bi moglo biti podlaga dodatku za minulo delo, ker je bilo to delo opravljeno v tujini, ne pa v združenem delu v državi.

KLUB SAMOUPRAVLJAVCEV TUDI V VELENJU

Predvsem svetovalska funkcija

V torek, 20. julija, je 74 delegatov temeljnih in drugih organizacij združenega dela, delovnih skupnosti, krajevnih in samoupravnih interesnih skupnosti podpisalo samoupravni sporazum o ustanovitvi kluba samoupravljalcev Velenje. Zatem so se sestali na ustanovni seji skupščine in na njej pregledali potek priprav na ustanovitev kluba ter sprejeli dokumente za njegovo delo.

Tako kot drugod tudi v občini Velenje ugotavljajo, da posamezne delovne organizacije prepočasi in nedosledno uveljavljajo določila nove ustave v vsakdanji samoupravni praksi. Nasploh pa je mogoče opaziti, da v delovnih kolektivih premalo uporabljajo samoupravne izkušnje drugih, bržčas tudi zato, ker zanje ne vedo.

KLUB SE MORA POVEZATI TUDI S ŠOLAMI IN ŠALEŠKIM ŠTUDENTSKIM KLUBOM

Z ustanovitvijo kluba samoupravljalcev bodo torej tudi v Velenju dobili pravo tribuno samoupravljanja, ki bo z organizacijo posvetovanj, izmenjavo mnenj in izkušenj prispevala k dograjevanju samoupravnega sistema in odnosov. Med razpravo o predlogu samoupravnega sporazuma o ustanovitvi kluba samoupravljalcev Velenje so delovni ljudje v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela poudarili, naj klub prispeva k boljši in učinkovitejši samoupravni povezanosti v občini.

S samoupravnim sporazumom o ustanovitvi in delovanju kluba samoupravljalcev Velenje, s sprejeto polletno delovno usmeritvijo kluba so bile določene najpomembnejše naloge, kar pa hkrati ne pomeni, da ne bi bilo mogoče vsebine del kluba sproti dopolnjevanju oziroma je prilagajati novim potrebam. Nedvomno bo ena osrednjih nalog velenjskega kluba samoupravljalcev, da kar najbolj aktivno sodeluje pri pripravi nove notranje samoupravne zakonodaje ter nasploh pri urejanju odnosov na področju samoupravljanja. Do polne veljave mora priti svetovalska funkcija kluba, ki bi moral proučiti in oceniti tudi konfliktno situacijo v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela. Razpravljalci so posebej opozorili na potrebo, da se klub samoupravljalcev Velenje kar najteje poveže z vsemi šolami v občini in s šaleškim študentskim klubom, da bi tako lahko celovito uresničevali geslo ustanovne skupščine „iz prakse samoupravljanja za prakso samoupravljanja.“

ZNAČILNOSTI DELOVNE USMERITVE DO KONCA LETA 1976

Delovni načrt, ki so ga potrdili delegati na ustanovni skupščini, daje v aktivnosti kluba samoupravljalcev Velenje za prihodnje mesece poseben poudarek neposredni izmenjavi izkušenj o vsebini, organizaciji in metodah samoupravnega dela. Seveda pa s tem ni rečeno, da ne bodo pripravili razprave oziroma razgovorov tudi o drugih vprašanih s področja samoupravljanja in ekonomskih ter družbenih odnosov.

Predvidena je obravnava naslednjih tem: odnosi med temeljnimi organizacijami združenega dela in krajevnimi skupnostmi, uresničevanje delegatskih razmerij, uresničevanje zakona o združenem delu, ocena sprejetih samoupravnih aktov v združenem delu, krajevnih skupnostih in v samoupravnih interesnih skupnostih ter družbeno samozavedanje in splošni ljudski odpor.

Sicer pa načrtujejo seminarje za člane delegacij temeljnih in drugih organizacij združenega dela, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti ter za člane samoupravne delavske kontrole. V načrtu je izobraževanje poverjenikov, poseben poudarek pa dajejo ekonomskemu ter družbenemu izobraževanju samoupravljalcev.

OCENA JAVNE RAZPRAVE O OSNUTKU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

Predsednik komisije za operativno vodenje javne razprave o osnutku zakona o združenem delu pri občinskem sindikalnem svetu Kristian Hrastelj je delegate ustanovne skupščine seznanil z dosedanjim potekom javne razprave o osnutku zakona o združenem delu. Pri tem je opozoril, da v vseh samoupravnih okoljih niso pripravili ocene samoupravnih razmer in prenekatera razprava je bila sama sebi namen. V razpravi je sodelovalo malo delavcev, sicer pa k osnutku zakona ni bilo veliko pripomb oziroma vprašanj.

Tako so se delegati ustanovne skupščine že na samem začetku dela soočili z nalogami, ki čakajo klub samoupravljalcev med nadaljnjo javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu in pri njegovem uresničevanju.

P. O.

AKTUALNO O IZOBRAŽEVANJU IN POKLICNEM USMERJANJU (I.)

MENTALITETA, NEMOČ IN NAŠE VELIKE OBVEZE

Informacije o junijskem vpisu učencev v srednje šole za šolsko leto 1976/77, ki jo je pripravil republiški komite za vzgojo in izobraževanje, je ena od iztočnic izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije za obširno razpravo o celoviti problematiki usmerjanja v izobraževanju. Izvršni svet je v celoti podprl začrtano politiko republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje in Izobraževalne skupnosti Slovenije, njene ukrepe pri usmerjanju izobraževanja. Opozoril pa je na nekatere preokromne rezultate pri uresničevanju začrtane politike na področju izobraževanja.

Razgovor z novinarji, ki je sledil tej seji in v katerem so sodelovali predsednica republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Ela Ulrich-Atena, podpredsednik izvršnega sveta dr. Avguštin Lah in predsednik izvršnega odbora Izobraževalne skupnosti Slovenije tovarš Deberšek, je celovito razgrnil problematiko usmerjanja v izobraževanju in s podatki o objektivnih dejstvih utemeljeval ukrepe, ki so bili že izvedeni. Znano je, da je del javnosti precej boleče reagiral na določeno omejevanje vpisa, zlasti v prve razrede gimnazij, da je bila izražena zaskrbljenost zaradi pretresnih kapacitet štiri letnih strokovnih šol in da smo bili priče polemikam o tem, kaj je s pravico do svobodne izbire poklica, ali je ta pravica res absolutna ali pa jo omejujejo družbene potrebe po kadrih, da bi lahko družba izšolano mladino tudi zaposlila. Novinarjem je ta razgovor pršel prav za objektivno informacijo javnosti, le da malo kasno, kajti razloge za ukrepe je vedno boljše poprej dobro razložiti, kot pa jih kasneje braniti. Pa k stvari!

Problemi vsekakor niso enostavni. Bržčas moramo začeti pri osnovni šoli, ki je vsako leto uspešnejša. V tem pa je eden od razlogov, da je priliv na srednje šole vsako leto večji. Osip se je v zadnjih petih letih zmanjšal za 4 %, zato imamo blizu 8800 absolventov osnovne šole več. Vsako leto se tako priliv na srednje šole poveča za 1800 do 2000 učencev. Vpis v srednje šole smo v petih letih povečali za 10.000 učencev in s takim prilivom končno dohitavamo druge republike. Zdaj že 98,4 % otrok uspešno konča osnovno šolo.

Naše zaostajanje v preteklosti za drugimi republikami pa ima vendarle neko prednost, saj se lahko tudi iz izkušenj drugih kaj naučimo. Ni namreč pomembno mladino vključevati v srednje šole, pomembno je tudi v katere šole, da ne bi imeli kasneje kadrovskih presežkov, kot jih že imajo v nekaterih drugih republikah.

Sicer pa se pri nas usmerjanje v poklice ni začelo šele letos. To

usmerjanje traja že nekaj let in je že dalo dobre rezultate (akcije služb za zaposlovanje, testiranje, razgovori s starši, pisane informacije o manj znanih poklicih itd.). Letos pa je bil v skladu s potrebami združenega dela storjen smelejši korak. Znano je, da nam primanjkuje tehničnih kadrov vseh vrst, zdravstvenih in pedagoških.

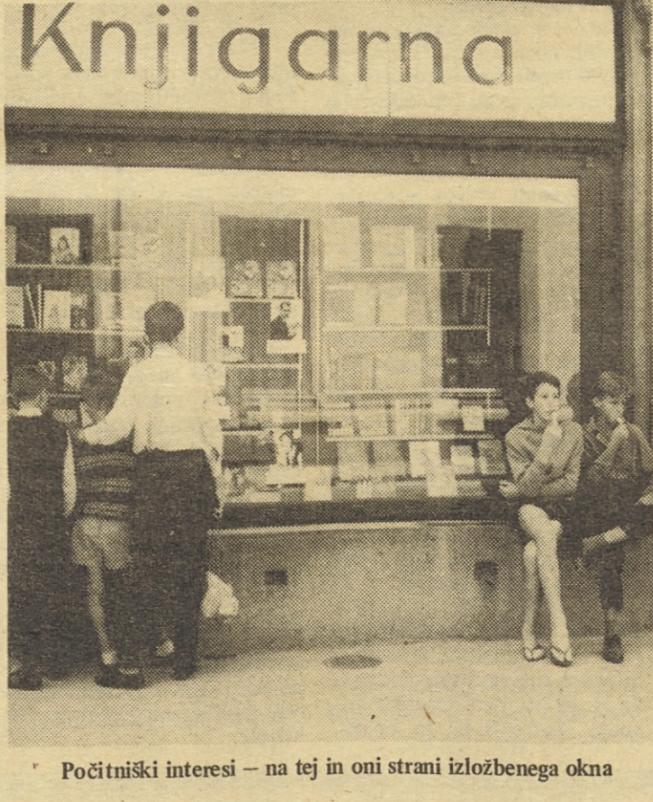
Med mladino in starši pa vada predvsem povečana želja po nadaljnjem izobraževanju v štiri letnih srednjih šolah, medtem ko za poklicne šole ni večjega interesa. V poklicnih šolah imamo tako tudi letos proste kapacitete (še 3500 prostih mest, vpisovanje pa se zaključil septembra!), medtem ko so kapacitete štiri letnih šol v glavnem premajhne. Zato se je Izobraževalna skupnost Slovenije v maju letos (morda je bilo to le kasno!) odločila priporočiti za naslednje šolsko leto omejevanje vpisa na gimnazije, in sicer na toliko oddelkov, kolikor jih je bilo letos zaključeni (znan je podatek, da 30 % gimnazijcev v prvem razredu končna šolanje in zanje pravzaprav ne vemo, kje pristanejo kasneje!). Gimnazije so se v glavnem odločile za selekcijo na osnovni spričeval, čemur nekateri zelo oporekajo. Pa vendar spričevalo najbolj prepričljivo govori o znanju, pripravljenosti za dejo. Ne smemo namreč pozabiti, da je vsak gimnazijec kandidat za kasnejše šolanje na višjih in viso-

kih šolah. Plaz nezadovoljstva, ki se je sprožil z omejenim vpisom v gimnazijo, so spremljali očitki, da omejujemo vpis v najkvalitetnejših šolah (to bi težko dokazali!). Najbolj ogorčen je bil tisti del javnosti, ki je še najbolj obremenjen s tradicionalnim, kjer je podcenjevanje vsakršnega proizvodnega dela najbolj očitno, pa tudi med tistimi, ki smo jih z našo prakso nagrajevanja osebnega dela prepričali, da ima vedno prednost tisti, ki dela v uradniških prostorih.

In k dejstvu! V gimnazijah je bilo zavrženih manj kot 300 kandidatov, v celoti pa smo ob junijskem vpisu zavržili 2490 učencev na štiri letnih srednjih šolah. Na srednjih tehničnih šolah smo zavržili kar 1178 kandidatov. To pa pomeni, da je bilo od vseh zavrženih 11 % na gimnazijah, na srednjih tehničnih šolah pa kar 72 %.

Razširile so se govorice, da so bile omejitve izvedene zaradi pomanjkanja denarja. Predstavnik izobraževalne skupnosti je demantiral te trditve, saj je Izobraževalna skupnost Slovenije planirala sredstva za normalno povečanje kapacitet, za 120 novih oddelkov. Denarja bi zmanjkalo le v primeru, če bi se število učencev iz drugih republik na naših poklicnih šolah povečalo nad predvidenim povečanim obsegom.

SONJA GAŠPERŠIČ (Nadaljevanje prihodnjic)

Počitniški interesi — na tej in oni strani izložbenega okna

Ali ste v vaši organizaciji že izbrali sindikalnega zaupnika Prešernove družbe?

Informacije Zveze sindikatov Slovenije kraško-obalnega sveta Koper so 14. julija objavile sestavek o vlogi in pomenu Prešernove družbe za širjenje dobre knjige med delavci oziroma o začetni načrti akcije slovenskih sindikatov za povečanje števila poverjenikov PD v sleherni osnovni organizaciji.

„V zvezi z organiziranjem te kulturne akcije,“ pišejo v informacijah, „bomo na našem območju po končanih letnih dopustih predvidoma v prvi polovici septembra, pripravili poseben posvet s predsedniki osnovnih organizacij sindikata, na katerem bomo obravnavali vlogo in naloge poverjenikov Prešernove družbe in se dogovorili, kako akcijo zastaviti, da bi tudi na našem območju pridobili čim več naročnikov za posamezne zbirke, ki jih izdaja Prešernova družba... Za vse morebitne informacije v zvezi s to akcijo in z letošnjim programom Prešernove družbe naj se predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij obračajo na občinske svete ZSS v Izoli, Kopru, Piranu in Sežani.“

Izvedeli smo, da imajo v Kopru že dolgo dva zaupnika Prešernove družbe, ki sta pridobila že doslej zelo veliko naročnikov knjižnih zbir PD.

- V „Luki“ je dolgoleten in uspešen zaupnik STANKA FORNAZARIČ.
- V „Tomosu“ pa je že veliko naročnikov pridobil KPISTI-JAN ŽEKAR.
- Oba sta se uvrstila med tiste zaupnike PD, ki so za letošnje knjižne zbirke pridobili med 80 do 100 naročnikov.

KAKO SE IZOBRAŽUJEM

Prečute noči... kaj bi govoril o tem

Na Franca Zupančiča, ki se je rodil pred tridesetimi leti v Šentjerneju na Dolenjskem in je že več kot petnajst let zaposlen v sedanji temeljni organizaciji združenega dela Kovinski obrati — Gradis, so me opozorili, ko sem se zanimal za izobraževanje njihovih delavcev. Sodi namreč med tiste slovenske delavke in delavce, ki so vedno nemirni, iščejo znanje in se zato vključujejo v izobraževalni proces ob svojem delu.

Od kod našemu zncu Francu veselje do nadaljnega izobraževanja, saj bi lahko ostal avtomehanic v Gradisu? Zakaj je želel končati delovodsko šolo in se nato vpisal na višjo tehniško varnostno šolo v Ljubljani?

„Rojen sem v obrtniški družini na Dolenjskem. Oče je lončar in vsi člani

naše družine smo morali že od malega sodelovati z njim, mu pomagati in tako ves dan, razen časa, ko smo bili v šoli seveda, delati.

Morda ne boste verjeli, vendar je res, da do takrat, ko sem prišel v Ljubljano kot vajenec h Gradisu, nisem vedel, kaj je prosti čas. Vedno sem imel občutek, da sem na počitnicah, saj sem delal sedem ur, potem pa sem bil prost. Tega nisem bil vajen, zato sem se še dodatno zaposlil kot polgalec kegljev v domu Maksa Perca, saj takrat še ni bilo avtomatskih igršč. Po opravljeni vajenski šoli sem smel tudi nadurno delati v Gradisu, ko je bilo to potrebno. Nič posebnega se ni zgodilo zatem. Poroka, otroci in vsakdanje skrbi vsake mlade družine.“

Tako nam je v skopih besedah

oralis svoja prva leta v Ljubljani Franc Zupančič. Pred šestimi leti pa se je odločil: treba je študirati, vedeti več in si tudi tako zagotoviti boljši materialni položaj. Sebi in družini.

Delovodska šola je bila prva stopnica. Takoj ko jo je uspešno končal, se je vpisal na višjo tehniško varnostno šolo. Danes je absolvent in kot sam pravi, bo v prvi polovici prihodnjega leta tudi diplomiral.

„Če se človek za nekaj odloči, mora vztrajati in se marsičemu tudi odpovedati. Ne le sam, tudi družina. Kaj bi govoril o tem, saj bomo kmalu pozabili... Da, bile so neprespane noči in verjetno človeku to najbolj ostane v spominu. Družina pa ohrani v spominu to, da nismo dopustovali, niti ob koncu tedna nismo mogli na izlete...“

Letos smo si že privoščili malo dopusta in v naslednjih letih tega tudi ne bo manjkalo. To sem jim dolžan zaradi njihove potrepljivosti, ko sem študiral,“ zanosno pripoveduje Franc Zupančič.

In kako so sodelavci v službi sprejeli njegov študij? Ali je morda kdaj občutil zavist ali slišal pripombe, „češ, pogospoditi se hoče“?

Našemu zncu ni bilo potrebno razmišljati o odgovoru.

„V Gradisu ima vsak sposoben in vztrajen delavec možnost, da si pridobi več znanja in tako napreduje. Ko sem začel hoditi v delovodsko šolo, so mi v Gradisu sami ponudili, da bodo plačali moje šolanje. Lahko se je bilo tudi dogovoriti za študijski dopust, Pa ne samo meni. In tako je bilo tudi za časa mojega študija na višji šoli.“

Kar zadeva zavist in „pogospodjenje“ — ne, tega nikoli nisem občutil. Verjetno pa je včasih deležen takih pripomb tisti, ki ne pozna delavskih žuljev, ki je vzvišen nad delavci in ki misli, da mora po diplomu uveljavljati svoje znanje z nerazumljivim jezikom. Morda so takšni, vendar pa zase lahko zagotovo trdim, da se kljub šoli nisem spremenil. Zato tudi nisem bil nikoli deležen takšnih obtoževanj. Sem le eden od 250 zaposlenih v moji temeljni organizaciji združenega dela.“

Mu je šola dala, kar je pričakoval?

„Naučil sem se misliti in danes se zelo dobro zavedam, da človeku šola nikoli ne da in tudi ne more dati vsega. Štalno se je treba izpopolnjevat, brati in svoje znanje bogatiti,“ pravi Franc Zupančič. „V šoli pa sem pridobil poleg strokovnega tudi precej znanja iz družboslovja, kar mi zelo pomaga pri delu v samoupravnih organizacijah in v družbenopolitičnih organizacijah.“

Franca Zupančič je zaposlen kot referent za varnost pri delu v Gradisovem TOZD Kovinski obrati in hkrati tudi kot strojni referent. Ko bo „uradno“ postal varnostni inženir, bo še naprej opravljal svoje sedanje delo, saj se med svojimi sodelavci najbolj počuti.

M. HORVAT

Tanja Svetličič

Viktor Švagelj

RAZGOVOR S ŠTIRIMI UREDNIKI TOVARNIŠKIH ČASOPISOV

Ogledalo delavca?!

Posredovanje informacij v tovarniških glasilih še ne pomeni tudi informiranosti delavcev

O seminarju za urednike oziroma člane uredništev tovarniških časopisov, ki je bil pred časom v Dolenjskih Toplicah in ki ga je organiziral Center za družbeno izobraževanje pri RS ZSS in pripravila Delavska univerza „Tomo Brejc“ iz Kranja, smo že pisali. Posebno v zadnji številki smo o obveščanju v delovnih kolektivih in položaju nad 400 glasil, kolikor jih imamo v Sloveniji, še posebej kritično pisali.

Danes pa objavljamo razgovore s štirimi uredniki oziroma člani uredništev tovarniških glasil, in sicer Tonetom Bančičem, urednikom „Elektrogospodarstva“, Tanjo Svetličič, urednico časopisa „Melamin“ iz Kočevja, Jožetom Zorkom, članom uredništva glasila „Strojoplast“ iz Maribora ter Viktorjem Švagljem, članom uredništva „Naša tovarna“, glasila Metalna iz Maribora.

Iz razgovorov lahko povzamemo, da glasila kolektivov opravljajo svojo nalogo uspešno le v tistih kolektivih, kjer imajo podporo družbenopolitičnih organizacij in kjer so te dovolj močne. Drugi pogoj za uspešnost obveščanja pa je kajpak strokovna usposobljenost tistih, ki glasila ustvarjajo in vodijo.

Na seminarju v Dolenjskih Toplicah je bila tudi urednica glasila „Melamin“ iz Kočevja, Tanja Svetličič.

„O našem glasilu lahko rečem predvsem to, da sicer delavcem posredujemo informacije, ne upam pa si trditi, da smo delavce tudi o vsem informirali.“

Zanimiva ugotovitev, ki pa prav gotovo ne velja le za „Melamin“, saj – kakor pravi Svetličičeva – na informacije v njihovem glasilu ni pravega odziva delavcev. Informacije

potekajo od zgoraj navzdol, v obratni smeri pa jih ni.

„Doselej, vsaj v zadnjem času, smo v našem glasilu posvetili največ prostora razpravi o osnutku zakona o združenem delu. Skušali smo s podrobno analizo doseganja stanja in novega zakona osvetliti tisto, kar bomo morali spremeniti.“

Melaminovo glasilo izhaja že tri leta in ga tiskajo za 330 članov kolektiva. Zadnje leto je izhajal kot bilten, ki je objavljala le najbolj aktualne informacije. O seminarju pa je Svetličičeva dejala:

„Mislim, da je bilo na seminarju povedano vse tisto, kar sem hotela vedeti. Največ sem odnesla od praktičnih vaj in od razgovorov z drugimi uredniki. Slednje mi bo zelo pomagalo pri razreševanju nekaterih problemov, ki so jih drugje že rešili. Mislim pa, da bi bilo dobro, če bi na podobnih seminarjih še bolj poudarili praktično delo. Morda bi seminarje ločili za začetnike in za tiste z dolgoletno prakso. Nečesa pa mi seminar le ni dal. Rekla bi recepta, kako pritegniti delavce, da bi sodelovali v svojem glasilu.“

Tone Bančič je že 14 let urednik „Elektrogospodarstva“, to je glasilo SOZD EGS. Glasilo izhaja v 14.500 izvodih vsak mesec, že v naslednjih mesecih pa nameravajo naklodo povečati na več kot 20.000 izvodov.

„Naše glasilo se je v zadnjem času bistveno izboljšalo, ker so družbenopolitične organizacije začutile potrebo, da morajo delavcu pomagati in mu dati oporo pri samoupravljanju. Kljub temu pa v našem glasilu teko informacije le navzdol. Morda tudi zaradi tega, ker smo raztreseni po vsej Sloveniji in ker nima-

mo dovolj ljudi, ki bi glasilo ustvarjali. Manjka nam novinarjev. Gre pa še za nekaj, za to, da pri svojem delu – iz razgovorov z drugimi pa sodim, da to velja za večino glasil – nima mo prostih rok pri svojem delu, da nismo v polni meri glasilo delavcev. Doselej še nismo znali spodbuditi delavcev oziroma jih prepričati, da je objektivna informiranost ne le njihova pravica, ampak tudi dolžnost.

O seminarju pa tole: še bolj ni bil zadovoljen, če bi organizatorji seminarja izbirali temo po željah udeležencev.“

Jože Zorko je član uredništva „Glasilo“ Strojoplasta iz Maribora. „Glasilo“ izhaja šele od lani, in to enkrat mesečno. Doselej je izšlo sedem števil.

„Sprva je šlo bolj težko. Težko je bilo dobiti prispevke in še to so bile le bolj suhoparne informacije strokovnih služb. Kmalu pa se je obrnilo na bolje in sedaj je zanimanje za Glasilo med našimi delavci zelo veliko. Tudi sami prispevajo članke. Naše glasilo res še ni na kdove kako visoki ravni, uspelo pa nam je pritegniti pozornost naših delavcev. S svojimi prispevki se delavci neposredno vključujejo v samoupravljanje podjetja, saj največ pišejo o svojih težavah na delovnem mestu, o nabavi novih oziroma zamenjavi starih strojev. Izražajo svoje želje in mišljenja o investicijski politiki podjetja, to je tam, kjer so neposredno prizadeti. Tudi o nakupu novih stanovanj delavci mnogo sprašujejo in pišejo. Te prispevke in vprašanja v glasilo objavljamo in mislim, da smo s tem vsaj deloma ustvarili tok informacij tudi od spodaj navzgor.“

Seminar v Dolenjskih Toplicah je bil moj prvi seminar o obveščanju delavcev. Veliko sem pridobil in bi težko rekel, kaj naj bi bilo v prihodnje drugače.“

Viktor Švagelj je odgovorni urednik glasila Metalne „Naša tovarna“ mariborske Metalne. Glasilo izhaja že od leta 1950 in je v zadnjih letih postalo dejansko glasilo delavcev Metalne.

Informiranje delavcev v Metalni je zelo dobro organizirano in bomo o njem več pisali v eni prihodnjih števil. 3000-članski kolektiv ima svoj časopis, ki v glavnem izhaja enkrat mesečno, poleg tega pa imajo še Informator, ki izhaja po potrebi, tudi vsak dan, če tako nanese. Kar se v podjetju zgodi danes, delavci že naslednje jutro lahko preberejo v Informatorju. Prav tako objavljajo odmeve na svoje prispevke in mnenja o posameznih dogodkih v podjetju takoj v naslednji številki. Povratno informacijo dobijo v uredništvo že v dveh urah.

„V Informatorju in v našem tovarniškem časopisu objavimo vsak kritični prispevek, pa naj ga je napisal neposredni proizvajalec ali vodilni delavec. Nismo lahko prišli do tega, toda danes se držimo načela, da ne moremo uspeti med delavci, če bi izdajali časopis v lastnem imenu ali pod vplivom vodilne strukture. Tega se sedaj držimo in mislim, da uredniški odbor uživa zupanje delavcev.“

O seminarju pa tole: zame ni bil posebna pridobitev, mislim pa, da bi v bodoče spreminjali kraje, kjer naj bi bil seminar, prav tako pa tudi predavatelje. Novi ljudje bi nam lahko povedali kaj novega.“ A. AGNČIČ

Tone Bančič

Jože Zorko

VABLJIVE AKCIJE

Razveseljivo je, da letos v Sloveniji skoraj ni večjega industrijskega centra, kjer ne bi temeljne telesnokulturne skupnosti skupaj s sindikati organizirale TRIM akcije. Njihov namen je, da bi ogrele čim več občanov za aktivno razvedrilo, za prijetno in zdravo rekreacijo na prostem. Zato si organizatorji TRIM prireditelj prizadevajo, da bi bile akcije kar najbolj množične, saj bi bile sicer brez pravega pomena.

Ob načrtovanju letošnjih akcij je spodbudno, da so se jih v domala vseh mestih in v manjših krajih, ponekod pa tudi na podeželju lotili z vso resnostjo in zavzetostjo, predvsem pa dovolj zgodaj. Tako so marsikje TRIM prireditve organizirali že spomladi, največ pa jih je bilo v mesecih maj in junij, kar je razumljivo, saj sta julij in avgust „rezervirana“ za letne dopuste.

Potem ko so v Celju opravili s svojo doslej najbolj množično TRIM akcijo – „Vsi na kolo za zdravo telo“, ki se je je udeležilo nekaj tisoč občanov, ko je na Bledu kolesarilo nekaj sto domačinov in Radovljčanov in ko so se številni zaposleni iz kranjskih delovnih organizacij udeležili množičnega spominskega pohoda na partizansko Kališče, so v Ljubljani organizirali letošnjo četrto TRIM akcijo. Na 32 kilometrov dolgo pot okrog Šmarne gore se je podalo več kot 1200 kolesarjev, med njimi 61 družin! Med udeleženci akcije smo videli občane vseh starosti, od najmlajših do najstarejših, od deklet in žena do fantov in odraslih mož. Najmlajša udeleženka TRIM kolesarjenja okrog Šmarne gore, doslej edine tovrstne množične rekre-

ativne manifestacije v Sloveniji, je bila stara komaj tri leta, med najstarejšimi kolesarji pa so si nekateri nadedli celo sedmi kriz!

Podobno kot druge akcije je tudi ta uspela v zadovoljstvo organizatorjev in udeležencev. Predvsem pa je razveseljivo, da so prišli vsi udeleženci na cilj, kar je ob tako množični in pestri udeležbi nedvomno izredno pomembno. Podobnih akcij bo v Ljubljani in v drugih naših mestih po dopustih še več.

Naj na tem mestu omenimo še nedavno ljubljansko TRIM akcijo „Za vitko postavijo je plavanje pravo“. Svoje plavalno znanje in telesne sposobnosti je namreč na štirih kopalniških preizkusih kar 5236 prijateljev plavanja. Na kopalniških na Kodeljevem, pri Šternu na Kolesiji in na Iliriji smo spet opazili plavalce vseh starosti. Od najmlajših do najstarejših, med njimi tudi 80-letni Franc Gregorčič. In vendar s svojimi leti ni bil „rekorder“, saj sta pri osemdesetih skočila v vodo še Jože Likeb in Ivo Kisovec, ki sta bila od najmlajšega udeleženca akcije starejša za več kot 75 let!

Akcija „Za vitko postavijo je plavanje pravo“ je tako kot v drugih slovenskih krajih uspela tudi v Ljubljani. Kaže, da jo bodo prireditelji zaradi velikega zanimanja ponovili. Take in podobne „zahteve“ ljudi, ki se čedalje bolj ogrevajo za množične športne-rekreativne prireditve, so zgovoren dokaz, da so TRIM akcije po zaslugi temeljnih telesnokulturnih skupnosti in sindikatov dosegle svoj namen, nuditi čim večjemu številu delovnih ljudi in občanov skozi vse leto aktivno razvedrilo ter prijetno, sproščeno in predvsem zdravo rekreacijo v naravi.

I. V.

Nove možnosti za rekreacijo ob obalah Šmartinskega jezera

Komaj slabe štiri kilometre od Celja leži Šmartinsko jezero, največje akumulacijsko jezero na Štajerskem. Osnovni namen jezera je obramba mesta Celje pred poplavo, ki tu tudi preskrba celjske industrije z industrijsko vodo. Čeprav obstaja jezero komaj nekaj let, že nudi Celjanom široke možnosti za rekreativno in športno dejavnost.

Šmartinsko jezero je zgradilo podjetje NIVO iz Celja, ki je specializirano vodnogospodarsko podjetje. Ni naključje, da je prav v tem kolektivu vznikla tudi pobuda za organizirano rekreacijo in razvijanje vodnega športa na Šmartinskem jezeru. Zato je ustanovil kolektiv posebno društvo za šport na vodi NIVO Celje.

Ze med pripravami na ustanovitev društva se je kolektiv NIVO Celje ob sodelovanju Območne vodne skupnosti SAVINJA-SOTLA lotil sanacije plazovite brežine jezera. Ob tem zavarovanju pa so delavci večinoma s prostovoljnimi delom zgradili prvi športni objekt na obali jezera, to je čolnarno s pristanom. Poudariti moramo, da gre pri tem le za vse vrste čolnov na vesla in jadnice, medtem ko je prepovedana vožnja z motornimi čolni na jezeru.

Slovesna otvoritev čolname in pristani ob Šmartinskem jezeru je bila pod pokroviteljstvom Marjana Ašiča, predsednika izvršnega sveta Skupščine občine Celje in predsednika izvršnega odbora Ob-

močne vodne skupnosti SAVINJA-SOTLA. Otvoritvi so prisostvovali tudi predstavniki Brodarske zveze Slovenije, Brodarskega društva SIDRO iz Maribora s svojimi plovilnimi objekti ter drugimi predstavniki društva doseglji lepe rezultate, prav tako pa je bila udeležba tekmovalcev zelo velika. Z organizacijo tega tekmovanja je društvo prestalo svoj „krst“ na športnem področju.

Povedati moramo, da društvo za šport na vodi NIVO Celje ni zaprtega tipa, vanj se lahko včlani vsak ljubitelj vodnih športov. Res je, da je velika večina članov društva iz vrst kolektiva podjetja NIVO Celje, vendar v Celju pričakujejo, da se bo razmerje kmalu spremenilo v prid drugih občanov.

Ob pristanu oziroma v čolnarni ima danes društvo pod streho 12 plovilnih objektov, 11 rekreacijskih čolnov na vesla in jadnico. Čolni bodo na voljo za rekreacijske vožnje tako članom društva kot tudi vsem ljubiteljem rekreativnega veslanja.

Območje Šmartinskega jezera predstavlja za prebivalce mesta Celje najbližji naravni park, ki bo še pridobival na svojem pomenu le, če bomo znali čuvati njegovo okolico, da ne bo postala smetišče, kar se v podobnih primerih zelo pogosto dogaja. Ob obali jezera bo potrebno postaviti gostišče in seveda še marsikaj, kar šteje k sodobnemu rekreacijskemu centru.

JANEZ LAMPRETT

Pri Tončkovem domu na Lisci je bilo peto tradicionalno športno srečanje članic delovnega kolektiva „Lisca“ iz Sevnice. Tokrat je bilo tekmovanje še bolj slovesno, saj so se ga udeležile tudi predstavnice nove temeljne organizacije „MIDER“ iz Zemuna. Člani športne komisije pri izvršnem odboru osnovne organizacije sindikata v Sevnici so vzorno organizirali tekmovanje. Srečanje je bilo zelo množično, saj se ga je udeležilo več kot 500 delavcev. Ob tej priložnosti je organiziralo Planinsko društvo v TOZD „Sivalnica“ Sevnica tudi TRIM pohod na 947 metrov visoko Lisco. Ob izredno bučni podpori gledalcev so se nastopajoči pomerili v petih športnih panogah, ša najbolj veselo pa je bilo pri vlačjenju vrvi. Končni vrstni red: 1. Senovo 18, 2. Sevnica 15, 3. Krmečji 13, 4. Zagorje 10 in 5. Zemun 6 točk. – BORIS KOZAMERNIK

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČZP Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: ANDREJ AGNČIČ, VOJKO ČERNELČ (glavni urednik in direktor), SONJA GAŠPERSIČ, MILAN GOVEKAR, MARJAN HORVAT, RAFAEL LINDIČ (tehnični ured-

nik), BORIS RUGELJ, BOJAN SAMARIN (odgovorni urednik), JANEZ SEVER, IGO TRATNIK, ANDREJ ULAGA, IVO VIRNIK in JANEZ VOLJČ. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313/VI; naročniški oddelek tel.: 310-033 int. 278; uredništvo, tel.: 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033;

komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki št. 501-620-7-121100. Posamezne številke stane 3,00 din, letna naročnina je 150,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica«, Ljubljana.